



Türkşeker

" Türkiye'nin Şekeri "

2023
**SEKTÖR
RAPORU**



Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının 2024 yılına ait Genel Yatırım ve Finansman Programına ait ilke ve hedefleri 16/10/2023 tarihli ve 7723 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tespit edilmiş olup 2024 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programının Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esasların Belirlenmesine Dair Tebliğ 09/11/2023 tarihli ve 32364 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

İlgili tebliğin “Kurumsal Verilerin Yayımlanması” başlıklı 20’ nci maddesi gereğince Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. tarafından “2023 Yılı Şeker Sektörü Raporu” hazırlanmıştır.

SUNUŐ



TÜRKŞEKER olarak geçmiŐten gelen mirasımız, etki gücümüz ve liderlik rolümüz bizler için bir övünç kaynağı olmakla birlikte, ülkemizin Şeker sektöründeki hedeflerine yönelik üzerimize önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumluluğumuzun bilinciyle, ülkemizi ve Őirketimizi durmaksızın bir basamak yukarı taşımak gayesiyle tüm çalıŐanlarımızla birlikte muhlis bir çaba içerisindeyiz.

1926 yılında faaliyete geçen UŞak ve Alpullu Şeker Fabrikaları, 1933 yılında Eskişehir ve 1934 yılında açılan Turhal

Şeker Fabrikaları, 6 Temmuz 1935 tarihinde kurulan Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi bünyesinde toplanmıŐtır. O yıllarda ülkemizin Şeker ihtiyacının büyük bir bölümü mevcut dört Şeker fabrikası ile karŐılanmıŐ, özellikle II. Dünya SavaŐı yıllarında Şeker endüstrisinin önemi bir kez daha anlaŐılmıŐtır. 1950 yılına kadar bu dört fabrika faaliyetini sürdürmüŐse de artan nüfusla birlikte ilerleyen dönemde yeni fabrikaların açılması kaçınılmaz hale gelmiŐ, sosyolojik unsurlar da dikkate alınarak ülkemizin çeşitli illerinde, TÜRKŞEKER'in öncülüğünde, günümüze

değın toplam 33 adet şeker fabrikası açılmıştır.

Bugün 15 şeker fabrikası ile ülke şeker ihtiyacının %37'sini karşılayan TÜRKEŞEKER, 2023 yılını Cumhuriyetimizin yüzüncü yılına yakışır şekilde tarihin en uzun kampanyasını yaparak gerek pancar üretiminde, gerekse şeker üretiminde yeni rekorlara imza atmıştır. Türk tarımına ve sanayisine en üst düzeyde katkı sağlamayı ve tüm paydaşları için sağladığı katma değeri artırmayı ilke edinen TÜRKEŞEKER, tarladaki pancarın sofradaki şekere uzanan yolculuğunda pek çok kesimle müşterek hareket ederek ülkemizin toplumsal kalkınması için üzerine düşen her türlü görevi yerine getirmeye devam etmektedir.

Dünyada dönem dönem yaşanan arz sorunları, ülkeleri "gıda güvenliği", "kendine yeterlilik" ve "sürdürülebilirlik" konusunda yeni stratejiler geliştirmeye yöneltmiştir. Küresel ekonomide geleceğe dönük risklerin ve belirsizliklerin sürdüğü, ülkeler arasındaki güç dengelerinin şekillendiği bir dönemde, toplumumuzun ihtiyaç duyduğu şekeri üretmek, ülkemiz için büyük önem taşımaktadır.

Stratejik bir ürün olan şeker, 2023/24 üretim döneminde dünyada 108 ülkede, 39 milyon tonu pancardan, 140,7 milyon tonu kamıştan olmak üzere

toplam 179,7 milyon ton üretilmiştir. Türkiye, şeker pancarından şeker üretiminde yaklaşık 3,3 milyon ton yıllık üretimi ile dünyada beşinci, Avrupa kıtasında dördüncü sıradadır.

"2024 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programının Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esasların Belirlenmesine Dair Tebliğ" kapsamında hazırlanan 2023 Yılı Sektör Raporu'nun birinci bölümünde dünya şeker durumuna ilişkin genel bir perspektifine yer verilirken, ikinci bölümünde Türkiye Şeker Sanayi ile TÜRKEŞEKER verileri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Bu bağlamda, sektöre ve yapılacak çalışmalara ışık tutacak nitelikte hazırlanan "2023 Yılı Sektör Raporu"nun tüm sektör çalışanları ile ülkemize hayırlı ve faydalı olmasını dilerim.



Dr. Muhiddin ŞAHİN
Genel Müdür ve
Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

TANIMLAR	1
ŞEKERİN TARİHÇESİ	5
DÜNYA ŞEKER DURUMU	9
Dünya Şeker Üretimi	12
Dünya Şeker Tüketimi	25
Dünya Şeker Ticareti	30
Dünya Şeker Fiyatları	33
Avrupa Birliği (AB)	37
Nişasta Bazlı Şekerler	46
TÜRKİYE ŞEKER SEKTÖRÜ	47
Sektörün Tarihsel Gelişimi	49
Türkiye’de Şeker Rejimi	55
Arz Talep Durumu	59
Türkiye’de Şeker Pancar Tarımı	62
Şeker Üretimi	69
Melas ve Yaş Pancar Posası Üretimi ve Kullanım Alanları	75
Etil Alkol ve Biyoetanol Üretimi ve Kullanım Alanları	77
Şeker Satış – Stok Durumu	81
Şeker İthalat ve İhracatı	83
Şeker Fiyatları	87
Özelleştirme	88
Sektörde Rekabet ve Sorunlar	89

TABLolar

Tablo 1: Dünya Şeker Dengesi	11
Tablo 2: 2023/24 Döneminde Dünya Şeker Piyasasının Şekillenmesinde Rol Oynayan Önemli Ülkeler	12
Tablo 3: Dünya Şeker Üretimindeki Değişim	14
Tablo 4: Dünya Kamış ve Pancar Şekeri Üretimi	15
Tablo 5: 2023/24 Üretim Döneminde Ülkeler Özelinde Pancardan Üretilen Şeker Miktarları	19
Tablo 6: Dünya Şeker Üretiminde Türkiye'nin Yeri	21
Tablo 7: Dünyada Kişi Başına Düşen Yıllık Şeker Tüketimi	28
Tablo 8: AB Şeker Üretimi, Tüketimi, İthalatı, İhracatı ve Stok Miktarı	44
Tablo 9: Şeker Üreten Şirket ve Fabrika Sayıları	51
Tablo 10: Şeker Üreten Şirketler ve Fabrikaları	52
Tablo 11: Pancar Şekeri ve NBŞ Kotaları	59
Tablo 12: 2023/2024 Pazarlama Yılı Şekeri Kotaları	60
Tablo 13: Türkiye'de Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları	64
Tablo 14: TÜRKŞEKER'in Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları	66
Tablo 15: Kota - Üretim İlişkisi	69
Tablo 16: Türkiye'de Yıllar İtibariyle Toplam Pancar Şekeri Üretimi	70
Tablo 17: TÜRKŞEKER'e Ait 15 Şeker Fabrikasının Yıllar İtibariyle Şeker Üretimi	71
Tablo 18: Nişasta Bazlı Şeker Üretimi	74
Tablo 19: Melas Üretimi	75
Tablo 20: Melas İthalat ve İhracatı	75
Tablo 21: İşlenen Melas, Üretilen Alkol	77
Tablo 22: Türkiye Genelinde Pancar Şekeri Satış Stok Durumu	81
Tablo 23: Yıllar İtibariyle İthalat	83
Tablo 24: YYT İthalat ve İhracat Miktarları	85
Tablo 25: YYT Tatlılık Dereceleri	86
Tablo 26: Pancar Şekeri Satış Fiyatları	87
Tablo 27: NBŞ Satış Fiyatları	87

GRAFİKLER

Grafik 1 : Dünya Şeker Üretimi	13
Grafik 2 : Dünya Pancar ve Kamış Şekeri Üretimi	14
Grafik 3 : Dünya Şeker Üretiminde İlk 10 Ülke	16
Grafik 4 : Dünya Şeker Üretiminde On Büyük Ülkenin Payı	18
Grafik 5 : Türkiye Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi	21
Grafik 6 : Almanya Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi	23
Grafik 7 : Fransa Şeker Pancarı ve Şeker Üretim Miktarları	23
Grafik 8 : Rusya Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi	24
Grafik 9 : Ukrayna Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi	24
Grafik 10 : Dünya Şeker Tüketimi	26
Grafik 11 : Tüketimde İlk 10 Ülke ve Türkiye	27
Grafik 12 : 2023/24 Tahminlerine Göre Dünya Bölgesel Şeker Tüketimi	29
Grafik 13 : 2023/24 Tahminlerine Göre En Büyük İhracatçılar	30
Grafik 14: 2023/24 Tahminlerine Göre En Büyük İthalatçılar	32
Grafik 15 : Son 10 Yıllık Üretim, Tüketim, Ortalama Kristal Şeker Fiyat Dengesi	34
Grafik 16 : 2022-2023 Yılları Aylık Ortalama Kristal Şeker Fiyatları	35
Grafik 17 : Son 10 Yıllık Kristal Şeker ve Ham Şeker Fiyat Grafiği	35
Grafik 18 : 2023 Yılı Aylık Ortalama Kristal Şeker ve Ham Şeker Fiyatları	36
Grafik 19 : 2023 Yılı Dünya Borsa Fiyatları ve Türkiye Yurt İçi Fiyatları	37
Grafik 20 : 2019-2023 Yılları Arasında Avrupa Birliği Ülkelerinde Aylık Ortalama Kristal Şeker Fiyatları	43
Grafik 21 : 2023 Yılında Avrupa'da Bölgelere Göre Aylık Ortalama Kristal Şeker Fiyatları	43
Grafik 22 : Dünya Yüksek Fruktozlu Mısır Şurubu (HFCS) Üretimi	46
Grafik 23 : Kota-Üretim	61
Grafik 24 : Pancar Üretimi	65
Grafik 25 : Türkiye'de Pancar Eken Çiftçi Sayıları	65
Grafik 26 : Türkiye'de Pancar Ekim Alanı ve Çiftçi Sayısı	67
Grafik 27 : 2023/2024 Üretiminin Şirket Bazında Dağılımı	70
Grafik 28 : Şeker Üretimi	72
Grafik 29 : Pancar Şekeri Üretiminde TÜRKŞEKER' in Payı	73



Türkşeker

" Türkiye'nin Şekeri "





TANIMLAR

A Kotası Şeker: Yurtiçi talebe göre üretilen ve pazarlama yılı içinde iç pazara verilebilen şeker miktarını belirtir.

B Kotası Şeker: A kotasının belli bir oranına tekabül eden ve güvenlik payı için bulundurulmak üzere üretilen şeker miktarını belirtir.

Baz Alım Fiyatı: Üretici tarafından teslimi taahhüt edilen % 16 polar şeker ihtiva eden, net (firesi düşürülmüş) bir ton A kotası şeker pancarı alım fiyatıdır.

Bedele Esas Şeker Varlığı: Pancar içindeki ödemeye esas polar şeker miktarıdır.

Randıman: Üreticiye ödeme yapılırken ödemeye esas teşkil eden polar şeker miktarıdır

Biyetanol: Şeker pancarı, kamış, mısır, buğday ve odunsular gibi şeker, nişasta veya selüloz içeren tarımsal ürünlerden elde edilen etanoldür.

C Şekeri: A ve B kotaları dışında üretilen ve yurt içinde pazarlanamayan şeker ile işlenmek üzere ihraç kaydıyla temin edilen ham ve beyaz şekeri belirtir.

CIF Fiyat: İngilizce açılımı "Cost Insurance and Freight" olan kısaltma; mal bedeli, sigorta ve navlun masraflarının satıcı tarafından üstlenilmiş olduğu teslim şeklini ifade etmektedir.

DİR: Dahilde İşleme İzin Belgesi, ihraç ürününün elde edilmesinde kullanılan girdilerin gümrük muafiyeti, KDV muafiyeti ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın ithal edilmesini ve yerli alımını sağlayan Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenen belgedir.

Erken Teslim Tazminatı: Gerekli görüldüğü takdirde üreticilerin pancarı erken sökmesi ve teslim etmesi amacıyla ödenen tazminattır.

Etanol: Meyve ve/veya tahıllardan elde edilen şekerin fermantasyonu sonucu elde edilen etil alkoldür. Etanol, yaygın olarak şeker kamışı ve mısırdan elde edilmekte olup otomobiller ve diğer motorlu araçlarda, tek başına bir yakıt olarak ya da benzine karıştırılmaksuretiyle kullanılabilen bir katkı maddesidir.

Fabrika Digestionu: İşlemeye alınan şeker pancarından alınan şeker oranını ifade eder.

Fire: Üreticilerden teslim alınan pancardaki düzgün kesilmeyen baş kısmı, yaprak, toprak, çamur vb. yabancı maddelerin teslim alınan pancara oranıdır.

FOB Fiyat: İngilizce açılımı "Free On Board" olan kısaltma; satıcının malları belirli bir limanda veya yükleme noktasında alıcıya teslim etme sorumluluğunu belirtir.

Fruktoz: Meyve şekeri olarak bilinen pekmez, bal, meyve ve sebzelerin büyük bir çoğunluğunda doğal olarak bulunan bir şeker türüdür.

Glikoz: Bal ve çeşitli meyvelerde bulunan, üzüm şekeri olarak da bilinen ve sakarozdan daha az tatlı bir şeker türüdür.

Ham Şeker: İlerisafılaşdırmayapılmadan kısmen safılaşdırılmış şerbetten elde edilen kristallerden oluşan sakarozdur. Kuru halde, polarimetrik metoda göre belirlenen sakaroz oranı ağırlık itibariyle %99,5'ten az olan şekerdir.

ISO: İngilizce ağılımlı "The International Sugar Organization" olan Uluslararası şeker Örgütünün kısaltmasıdır.

İhraç Ön İzni: şekerin, yurt içi arz talep dengesini, fiyatlarını, stok durumunu, üretici ve imalatçı-ihracatçıların

durumları dikkate alınarak, ihracına ilişkin düzenlenen belgedir.

İmalatçı-ihracatçı: İşlenmiş ürünü üreten ve ihraç eden firma.

Kampanya Dönemi: Fabrikalarda şeker üretiminin yapıldığı dönemdir.

Kök verimi: Birim alandan elde edilen şeker pancarı miktarıdır.

Melas: şeker fabrikalarında şeker pancarı ve şeker kamışı üretiminde fabrikasyon kademesinde şekerin fabrikasyona geri alınamayan son şurubudur. Kahverengimsi kıvamlı bir sıvıdır. Bünyesinde şeker, bazı mineral maddeler ve suda eriyen farklı bileşikler bulundurur.



Mısır Şurubu: Nişastanın hidrolize edilmesi ile elde edilen şuruplardır.

Münavebe: Münavebe, ekim nöbeti anlamında olup toprak sağlığının korunması amacıyla birden fazla değişik bitkinin aynı tarlada, yıllara göre sıraya konularak ekilmesi sistemidir.

Nişasta Bazlı Şeker (NBŞ): Mısır, patates, buğday, kasava (tapioka) gibi bitkilerden izole edilen nişastadan elde edilen ve temel olarak glikoz ve/veya fruktoz içeren şekerlerdir.

Pancar Küspesi (Yaş Pancar Posası): Şeker pancarındaki şekerin su ile ekstraksiyonu sonrasında kalan posadır. Besi hayvancılığında kaba yem olarak kullanılmaktadır.

Pancar Temizleme ve Yükleme Primi: Üreticilerin pancar temizleme ve yükleme makinesi ile yükleme yaparak fabrika

merkez kantarına teslim ettikleri firesi düşürülmüş net pancar için ödenen primdir.

Pancar Üretimini Teşvik Primi: Ekolojik özellikleri gereği pancar verimi düşük olan Doğu Anadolu Bölgesindeki (Ağrı, Erziş, Kars) üreticilerin mağdur olmaması ve bölgedepancartarımının sürdürülebilmesi için verilen primdir.

Pazarlama Yılı: 1 Eylül - 31 Ağustos arasındaki dönemi ifade eder.

Sakaroz: Bir glikoz molekülü ile bir fruktoz molekülünden oluşan bir şeker türü olup ve başlıca şeker kamışı ve şeker pancarından elde edilir. Meyve sebzelerin çoğunda serbest olarak bulunur.

Şeker: Beyaz şeker (standart, rafine, küp ve kristal şeker), yarı beyaz şeker, rafine şeker, ham şeker ve kahverengi şeker olarak sınıflandırılan, pancar veya





kamıştan üretilen kristallendirilmiş sakaroz ile nişasta kökenli izoglikoz, likid ya da kurutulmuş halde glikoz şurubu, sakaroz veya invert şeker veya her ikisinin karışımının suda çözünmesinden meydana gelen şeker çözeltisi ve invert şeker şurubu ile inülin şurubudur.

Şeker Kamışı: Buğdaygiller familyasından, genellikle 3-5 metre kadar boyu olan, saplarından şeker elde edilen bitkidir.

Şeker Pancarı: Etli kökünden şeker elde edilen, ispanakgiller familyasından olan bir tarım bitkisidir.

Tahsisat Belgesi: İhracatçı birlikleri genel sekreterliklerinin bildirimini müteakip Tarım ve Orman Bakanlığı Şeker Dairesi tarafından elektronik ortamda düzenlenen, imalatçı-ihracatçı firmaya

tedarikçiler tarafından satışı yapılabilecek C şeker miktarını ve geçerlilik süresini gösteren belgedir.

Yüksek Fruktozlu Mısır Şurubu (HFCS):

HFCS (high fructose corn syrup) olarak isimlendirilmekte olan ve mısır nişastasının hidrolizi sonucu elde edilen glikoz şurubunun içindeki glikozun bir kısmının fruktoza dönüştürülmesi (izomerizasyon) sonucunda ortaya çıkan sakarozla alternatif sıvı bir tatlandırıcıdır. HFCS'nin iki temel türü olan HFCS-42 ve HFCS-55; sırasıyla % 42 ve % 55 fruktoz içermektedir.

Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcı (YYT):

Tatlandırıcılar günlük yaşamda kullanılan şekerin yerini almak üzere üretilen, aynı miktardaki şekerden daha tatlı olan ve daha az enerji içeren kimyasal maddelerdir.





ŞEKERİN TARİHÇESİ

Kökeni Sanskritçe “Sarkara” kelimesine dayanan Şeker kelimesi, İngilizce “Sugar”, Almanca “Zucker”, Fransızca “Sucre”, Farsca “Şakar”, Arapça “Sukkar”, İtalyanca “Zuchero”, İspanyolca “Azucar” Portekizce “Açúcar”, Rusça “Saxar” olarak aynı kökten dünyaya yayılmış, Orta Farsça döneminde Türkçeye geçmiştir.

Dünyada tatlandırıcı talebi sakaroz kökenli şekerler, nişasta bazlı şekerler ve yüksek yoğunluklu tatlandırıcılar olmak üzere üç değişik kaynaktan karşılanmaktadır. Sakaroz kökenli

şekerler ile nişasta bazlı şekerler kalorili tatlandırıcılar sınıfında, yüksek yoğunluklu tatlandırıcılar ise kalorisiz tatlandırıcılar sınıfında yer almaktadır. Sakaroz adıyla bilinen şekerler, şeker pancarı veya şeker kamışından elde edilen şekerlerdir. Mısır, buğday, patates gibi nişasta içeren ham maddelerden elde edilen, nişastanın uygun koşullarda asit ve enzimlerle hidrolize edilmesi ile üretilen ve yapısında sakarozda olduğu gibi glikoz ve fruktoz yer alan şekerler ise nişasta bazlı şekerler olarak adlandırılmaktadır. En çok kullanılan çeşitleri Aspartam, Asesülfam-K ve Suklaroz olan yüksek yoğunluklu tatlandırıcılar ise günlük yaşamda kullandığımız şekerin yerini almak üzere üretilen, aynı miktardaki şekerden daha tatlı olan ve daha az enerji içeren kimyasal maddelerdir.

Şeker Sanayisinin Gelişimi

Şekerin hikâyesi, şeker kamışı ile başlamaktadır. Eski kaynaklardan öğrenildiği üzere şeker, ilk olarak kamıştan elde edilmiş ve anavatanı da Hindistan’dır. Şeker kamışı özünün kaynatılarak katı şeker elde edilmesi öğretisi, MS 7’nci yüzyılda Hindistan, İran, Mısır ve oradan da Arabistan’a giden bir yol izlemiştir. MS. 10’uncu yüzyılda Venedik’in şekerle tanışmasından sonra, Avrupa’daki şeker ticareti el değiştirerek Araplardan Venediklilerin eline geçmiştir.





Coğrafi keşifler şekerin seyrini de değiştirmiştir. 15'inci yüzyılda Amerika'nın keşfinin ardından Kristof Kolomb'un St. Domingo'ya götürmüş olduğu şeker kamışı fideleri, bölgeye uyumluluk göstermiş, Küba, Porto Riko ekseninde hızla gelişmiş ve kristal şeker üretimi bile yapılmıştır. Amerika kıtasından şekerin en fazla tüketildiği kıta olan Avrupa'ya şeker ihracatı da yapılmaya başlanmış, aralarında İngiltere, Fransa, Hollanda ve Almanya'nın da bulunduğu ülkelerde Avrupa'nın ilk şeker rafinelere kurulmuştur. Asya'nın doğusundan çıkan ve batıda yeni keşfedilen kıtaya kadar uzanan şeker, 17'nci yüzyılda artık tüm dünyada tanınan bir ürün haline gelmiştir.

Avrupa'nın, politik, askeri ve ekonomik açıdan yükselmesi arzusu, dışa bağımlılığın azaltılması gibi yaklaşımların ön plana çıktığı 18'inci yüzyılda bilim insanları, alternatif şeker hammaddeleri bulmak ve üretmek adına desteklenmişlerdir. Alternatif ürün olarak ortaya çıkan ürün ise şeker pancarı olmuştur. Her ne kadar yeni bir ürün olarak ortaya çıkmış olsa da pancar, geçmişi 8'inci yüzyılda Babillere

kadar uzanan fakat bu dönemde şeker elde edilebileceği bilinmeyen bir üründür.

1747 yılında, Alman Andreas Sigismund Marggraf, pancardan şeker elde edilebileceğini, kamıştan elde edilen şekerle aynı özellikleri gösteren bir ürün olduğunu ortaya koyarak pancar şekerinin keşfini gerçekleştirmiştir. 1799 yılında Berlin Şeker İmalathanesi'nde ilk şeker pancarı numunesini elde etmeyi başaran Achard, 1802 yılında Aşağı Şilezya'da pancardan şeker elde edilen dünyanın ilk şeker fabrikasını kurmuştur.

Pancar şekerinin kamış şekerine oranla daha maliyetli olması, pancarın gözden düşmesine sebebiyet verse de Fransa Kralı Napolyon'un 1806 yılında İngiltere'ye karşı Abluka Politikasını başlatarak İngiltere'ye Kara Avrupa'sında abluka uygulaması sonucu bu algı değişmiştir. En çok şeker tüketilen kıta olan Avrupa'nın, deniz yolları hâkimi İngiltere ile bağlantısının kesilmesi üzerine şeker kıtlığı yaşamaya kıtanın birçok bölgesinde pancar şeker tarımı başlatmış ve bunun sonucu olarak çok sayıda pancar şeker fabrikası kurulmuştur.





1815 yılında, Fransa ve İngiltere arasında süregelen çekişme, Waterloo Muharebesi'nde Fransa'nın mağlubiyetiyle sonuçlanınca Avrupa'nın kapıları yeniden İngiltere'ye açılmış ve kamış şekeri, yeniden kıtaya giriş yapmıştır. Abluka döneminde pancar şekerinin kıtada yayılması ve ablukadan sonra kamış şekerinin yeniden gelişi ile iki meta arasında rekabet yaşanmaya başlamıştır. Bu sayede bir yandan şeker fiyatları düşerken diğer yandan pancar şekeri fabrikaları, büyük bir darbe yemiş ve birçoğu kapanmıştır.

Şeker pancarının yaşamış olduğu bu talihsiz serüven, onu yaklaşık 10-15 sene kadar sekteye uğratmış olsa da Fransa'nın şeker

oranını artıracak çalışmalarının karşılık vermesi sonucunda %15-20 civarı şeker içeren pancarlar yetiştirilmiştir. Buna paralel yasal hamlelerle desteklenen üretim aşamalarının iyileştirme çabaları ile maliyetlerin düşürülmesi amaçlanmış ve bu durum dibe vurmuş pancar şekeri üretimini yeniden canlandırmıştır. Bundan sonraki süreç, pancar şekeri için gelişim dönemi olmuş, Fransa ve Almanya başta olmak üzere Avrupa'nın birçok noktasına pancar şekeri fabrikaları kurulmaya başlamıştır.

İklimi ve toprak koşulları pancar için uygun olan ülkemizde 6 Kasım 1925





tarihinde Uşak'ta ilk Şeker Fabrikasının temeli atılmıştır. Bu esnada 22 Aralık 1925 tarihinde Alpullu Şeker Fabrikasının temeli atılarak kısa sürede fabrikanın montajı bitirilmiş ve 26 Kasım 1926 tarihinde fabrika işletmeye açılarak ilk Türk şekeri üretilmiştir. Uşak Şeker Fabrikası ise 17 Aralık 1926 tarihinde işletmeye açılmıştır.

1933 yılına kadar ülkemizin şeker ihtiyacı Uşak ve Alpullu fabrikalarının üretimi ile kısmen karşılanmıştır. Bu iki fabrika ile pancar tarımında ve şeker fabrikası işletmesinde elde edilen tecrübelerin yardımıyla beraber Eskişehir ve Turhal Şeker Fabrikaları da işletmeye açılmıştır. Ayrı şirketler halinde kurulan Alpullu,

Uşak, Eskişehir ve Turhal Şeker Fabrikaları; 6 Temmuz 1935 tarihinde, üç milli bankamızın eşit paylarla ortak oldukları tek bir şirket çatısı altında toplanarak 22 milyon TL sermayeli Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. kurulmuştur.

Şeker üretim faaliyetleri 1950 yılına kadar dört şeker fabrikası ile yürütülürken bu tarihten sonra açılan fabrikalarla günümüzde TÜRKŞEKER bünyesinde 15, özel sektöre ait 12 ve kooperatiflere ait 6 şeker fabrikası olmak üzere toplam 33 şeker fabrikası ülkenin şeker ihtiyacını karşılamak üzere üretime devam etmektedir.





DÜNYA ŞEKER DURUMU





DÜNYA ŞEKER DURUMU

2023/24 döneminde dünyada :

- Şeker Üretimi: 179 milyon 749 bin ton
- Şeker Tüketimi: 180 milyon 438 bin ton





2023/24 döneminde dünya şeker üretim miktarının 179 milyon 749 bin ton, dünya şeker tüketim miktarının ise 180 milyon 438 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Küresel arz/talep durumuna bakıldığında ise küresel açığın (dünya tüketimi ile üretimi arasındaki fark) 689 bin tona ulaşacağı öngörülmektedir.

Şeker piyasasının temel unsurlarından biri de ticaret dinamiklerindeki değişimlerdir. 2023/24 dönemi için küresel ihracat miktarı 67 milyon 77 bin ton, küresel ithalat miktarı ise 67 milyon 359 bin ton olarak tahmin edilmektedir. Ticari göstergeler Brezilya'nın ihracatında yaklaşık 4 milyon tonluk bir büyüme olduğunu gösterirken Tayland ve Hindistan'ın ihracatında gerileme olduğunu ortaya koymaktadır.

Üretim ve tüketim tahminlerindeki değişikliklerin küresel stoklara ilişkin politikaları yönlendirdiği bilinmektedir. 2022/23

döneminde %55,66 olan stok kullanım oranının (Dönem sonu stoklarının tüketime oranı) 2023/24 döneminde %54,63'e düşmesi beklenmektedir.

Uluslararası Tatlandırıcılar Birliği (ISA-International Sweeteners Association) ortalama günlük fiyatı yerel piyasa özellikleri ve döviz dinamikleri nedeniyle 2023 yılı Kasım ve Ocak ayları arasında %15 düşerken yurt içi fiyat eğilimleri yerel piyasalarda değişiklik göstermiştir. Çoğu ülkede fiyatlar ulusal para birimi cinsinden düşüş gösterirken Avrupa Birliği (AB) ve Rusya'da artışlar gözlenmiştir. Hindistan'da ise fiyatlar nispeten sabit kalmıştır.

2023 yılı boyunca inişli çıkışlı bir seyir izleyen kristal şeker borsa fiyatları Kasım ayında 744,61 \$/ton ile zirveyi görürken en düşük borsa fiyatı ise yılın hemen başında 549,15 \$/ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Dünya Şeker Dengesi (Bin Ton)

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24*
Üretim	167.866	168.702	172.189	178.165	179.749
Tüketim	168.492	169.266	176.066	177.857	180.438
Fazla/Açık	-626	-564	-3.877	308	-689
İthalat Talebi	65.768	64.901	67.790	66.518	67.359
İhracat Kullanılabilirliği	65.717	64.858	67.663	66.639	67.077
Son Stoklar	102.950	102.544	98.801	98.998	98.581
Stoklar/Üretim oranı (%)	61,10	60,58	56,12	55,66	54,63

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO World Sugar Balances, February 2024)

(*) Tahmin



Tablo 2: 2023/24 Döneminde Dünya Şeker Piyasasının Şekillenmesinde Rol Oynayan Önemli Ülkeler

	Üretim	Tüketim	İhracat	İthalat
1	Brezilya	Hindistan	Brezilya	Çin
2	Hindistan	AB	Tayland	Endonezya
3	AB	Çin	Hindistan	ABD
4	Çin	ABD	Avustralya	Cezayir
5	Tayland	Brezilya	Guatemala	Bangladeş
6	ABD	Endonezya	Pakistan	Malezya
7	Rusya	Pakistan	BAE	Hindistan
8	Pakistan	Rusya	AB	AB
9	Meksika	Meksika	Rusya	Kore
10	Avustralya	Mısır	Güney Afrika	Suudi Arabistan

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO, World Sugar Balances, February 2024)

Dünya Şeker Üretimi

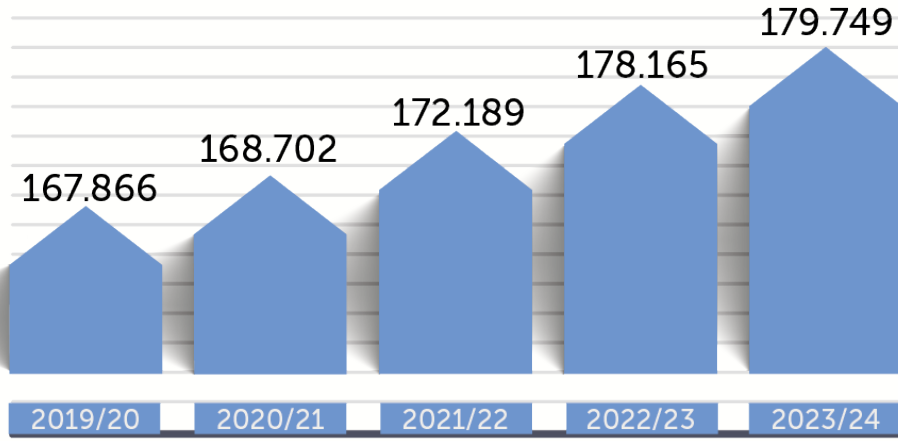
2019/20 ve 2020/21 üretim dönemlerinde pandemi etkisiyle gerileyen küresel şeker üretimi 2021/22 2022/23 üretim dönemlerinde toparlanmaya başlamıştır. 2023/24 döneminde ise üretimin yeni bir rekora ulaşarak 179 milyon 749 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Sezon bazında en büyük üretim artışı zor bir hasat döneminden geçmesine rağmen iyi sonuç elde eden AB'ye ait olmuştur. Tayland'da ise şeker üretiminde hem toplamda hem de yüzde olarak geçen sezona göre büyük düşüş gerçekleşmiştir.





Grafik 1: Dünya Şeker Üretimi (Bin Ton)



Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024
(ISO World Sugar Balances, February 2024)

2022/23 üretim döneminde 34,9 milyon ton olarak gerçekleşen dünya pancar şekeri üretiminin 2023/24 döneminde %11,74 artarak 39 milyon ton olması beklenmektedir. Pancar şekeri

üretimindeki artışta AB ve Rusya'da gerçekleşen yüksek pancar hasadının etkisi büyük olmuştur. Bununla beraber Ukrayna ve Türkiye'de gerçekleşen üretim artışları da bu duruma katkı sağlamıştır.

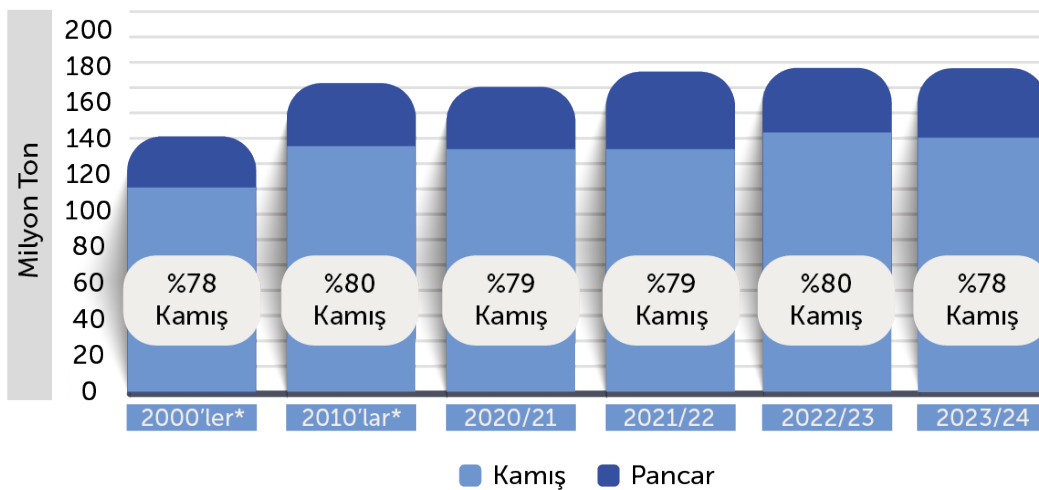




Tablo 3: Dünya Şeker Üretimindeki Değişim (Bin ton)

2022/23'e Göre Şeker Üretimi Azalan Ülkeler		2022/23'e Göre Şeker Üretimi Artan Ülkeler	
Tayland	2.785	AB	1.287
Hindistan	1.100	Brezilya	1.038
Meksika	290	Rusya	830

Grafik 2: Dünya Pancar ve Kamış Şekeri Üretimi



Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Üç Aylık Piyasa Görünümü, Şubat 2024 (ISO, Quarterly Market Outlook February 2024)

(*)Ortalama

2022/23 döneminde 143,3 milyon ton olarak gerçekleşen dünya kamış şekeri üretiminin 2023/24 döneminde %1,81 azalarak 140,7 milyon ton olması

beklenmektedir. Tayland'ın üretiminde gerçekleşen 2 milyon 785 bin tonluk azalmanın bu düşüşü tetikleyen ana etken olduğu bilinmektedir.



Tablo 4: Dünya Kamış ve Pancar Şekeri Üretimi (Milyon ton)

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24*
Kamıştan	133,7	136,1	143,3	140,7
Pancardan	35,1	36,1	34,9	39,0
Toplam	168,8	172,2	178,2	179,7

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Üç Aylık Piyasa Görünümü, Şubat 2024 (ISO, Quarterly Market Outlook February 2024)

(*Tahmin

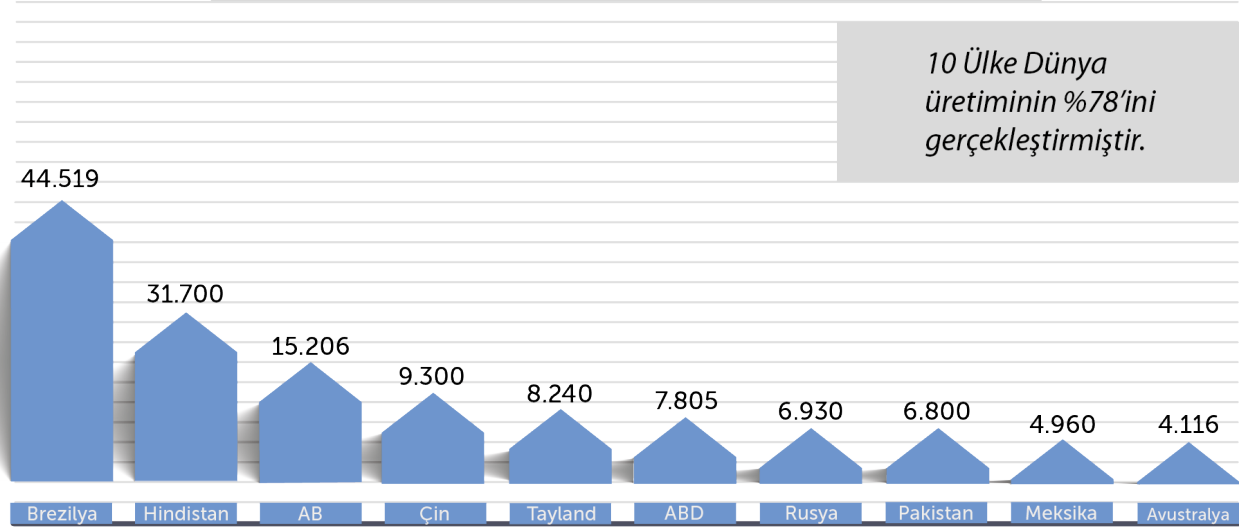
2023/24 döneminde küresel şeker üretiminin %78'inin şeker kamışından, %22'sinin ise şeker pancarından oluşması beklenmektedir.

2023/24 dönemi için 34 net ihracatçı ülkenin şeker üretim miktarı 128 milyon 777 bin ton olmuştur. Bu ülkelerin

toplam ihracat miktarı ise 59 milyon 851 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

2023/24 dönemi için 117 net ithalatçı ülkenin şeker üretim miktarı 50 milyon 972 bin ton olmuştur. Bu miktarın yaklaşık 33 milyon ton'u AB, İngiltere, Çin ve ABD'de üretilmiştir.



**Grafik 3: 2023/24 Tahminlerine Göre Üretimde İlk 10 Ülke**

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO World Sugar Balances, February 2024)
(* Tahmin)





Brezilya'da 2023/24 döneminde önceki sezonlara kıyasla daha yüksek kamış hasadı gerçekleşmiştir. Gerçekleşen yüksek hasat miktarı şeker üretimindeki artışa önemli katkıda bulunmuştur. Toplamda 646 milyon tonluk kamış hasadının yapıldığı ve bu miktarın yeni bir rekor olduğu bilinmektedir. 2023/24 sezonunda şeker ayrılan kamış miktarının artması şeker üretim miktarını doğrudan 44 milyon tonun üzerine çıkarmıştır.

Hindistan'da 2023/24 döneminde kamış üretimi önceki yıllara kıyasla daha düşük gerçekleşmiştir. Bu nedenle şeker üretim miktarının geçen döneme göre bir miktar azalarak 31 milyon 700 bin ton olması beklenmektedir.

AB'de 2023/24 döneminde üretilen şeker miktarının bir önceki döneme göre %9,4 artarak 15 milyon 206 bin ton olması beklenmektedir. 2023 yılında gerçekleşen yüksek pancar hasadının





etkisiyle beraber şeker üretim miktarının arttığı bilinmektedir.

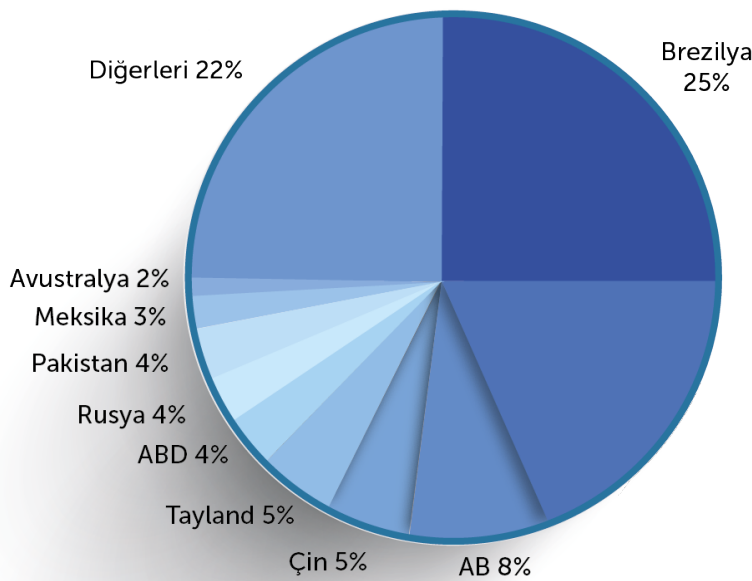
Çin'de üretilen şeker miktarının 2023/24 döneminde bir önceki döneme göre 330 bin ton yani %3,67 oranında artış göstererek 9 milyon 300 bin ton olması beklenmektedir.

Tayland'da 2023/24 döneminde üretilen şeker kamışı miktarının önceki döneme göre 5 milyon ton azalarak 80 milyon ton

olması beklenmektedir. Şeker üretiminin ise 2 milyon 785 bin ton azalarak 8 milyon 240 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Yaşanan bu azalışlar çiftçilerin pirinç ve manyok ekimine daha fazla yönelmesinin bir sonucudur.

Diğer bir kamış şeker üreticisi olan **Pakistan'ın** şeker üretim miktarının 2023/24 döneminde bir önceki döneme göre %2,14 artış göstererek 6 milyon 800 bin ton olması beklenmektedir.

Grafik 4: Dünya Şeker Üretiminde On Büyük Ülkenin Payı (%)





Tablo 5: 2023/24 Üretim Döneminde Ülkeler Özelinde Pancardan Üretilen Şeker Miktarları (Bin Ton)

	Ülkeler	Üretilen Şeker
1	Rusya	6.930
2	ABD	4.292*
3	Almanya	4.075
4	Fransa	3.853
5	Türkiye	3.330
6	Polonya	2.461
7	Ukrayna	1.850
8	Mısır	1.500*
9	Çin	1.110*
10	Birleşik Krallık	1.050
11	Diğerleri	15.451

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO, World Sugar Balances, February 2024)
(* Tahmin



Rusya dünyanın en büyük pancar şekeri üreticisidir. Rusya'da 2023/24 döneminde şeker üretim miktarının geçen döneme göre 830 bin ton artış göstererek 6 milyon 930 bin ton olması beklenmektedir.

Hem kamıştan hem de pancardan şeker üreten ABD'de 2023/24 döneminde şeker üretim miktarının geçen döneme göre %1,24 artış göstererek 7 milyon 805 bin ton olması beklenmektedir. Pancardan üretilen şeker miktarının ise 4 milyon 292 bin ton olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Almanya'da 2023/24 döneminde şeker üretim miktarının geçen döneme göre 298 bin ton artış göstererek 4 milyon 75 bin ton olması beklenmektedir.

Fransa'da 2023/24 döneminde şeker üretim miktarının geçen döneme göre 241 bin ton artış göstererek 3 milyon 853 bin ton olması beklenmektedir.

Polonya'da şeker üretim miktarının geçtiğimiz üretim dönemine göre %22,37 oranında artış göstererek 2 milyon 461 ton olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Ukrayna'da 2023/24 döneminde şeker üretim miktarının geçen döneme göre 520 bin ton yani % 39 artış göstererek

1 milyon 850 bin ton olması beklenmektedir. Bu artış pancar ekili alanların geçen sezona kıyasla %19 artarak 220.00 hektara ulaşmasından kaynaklanmaktadır.



Türkiye; pancardan şeker üreten ülkeler arasında önemli bir konuma sahip olup dünyada Rusya, ABD, Almanya ve Fransa'nın ardından beşinci, Avrupa Kıtası içerisinde Rusya, Almanya ve Fransa'nın ardından dördüncü sırada yer almaktadır.

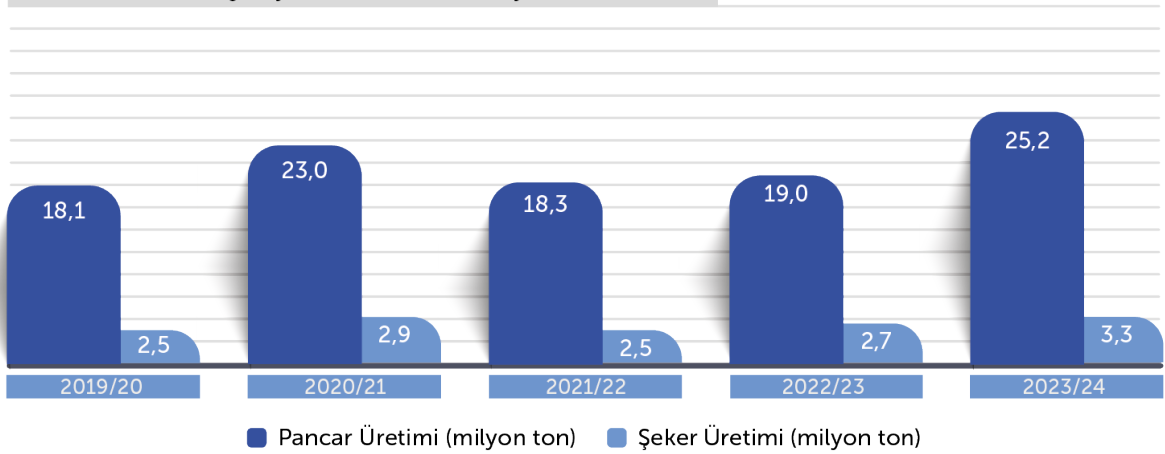
Tablo 6: Dünya Şeker Üretiminde Türkiye'nin Yeri

	Üretim Miktarı (milyon Ton)	Türkiye'nin Payı (%)	Türkiye'nin Sıralamadaki Yeri
Dünya Toplam Şeker Üretimi	179,7	1,83	12
Pancar Şekeri	39,0	8,46	5
Kamış Şekeri	140,7	-	-
Avrupa Kıtası Toplam Şeker Üretimi	26,5	12,45	4
Türkiye Toplam Şeker Üretimi	3,3	-	-

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO, World Sugar Balances, February 2024)

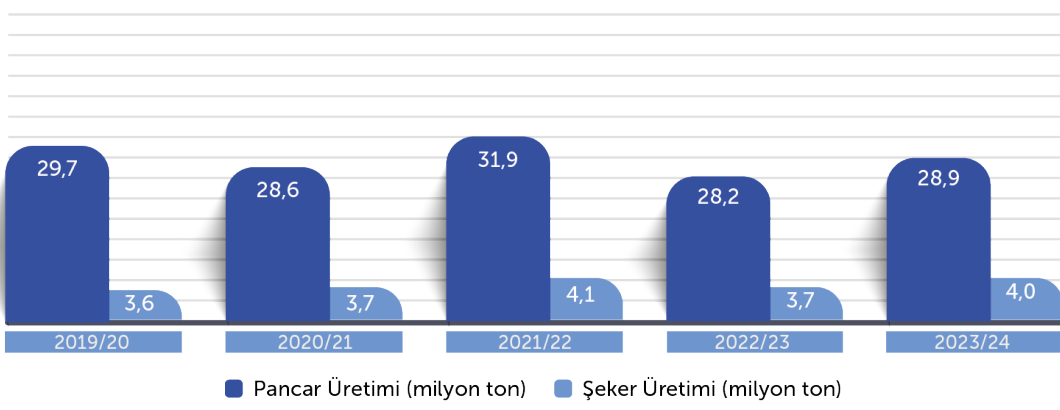
Pancardan Şeker Üreten Başlıca Ülkelerin Yıllara Göre Üretim Miktarları

Grafik 5: Türkiye Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi

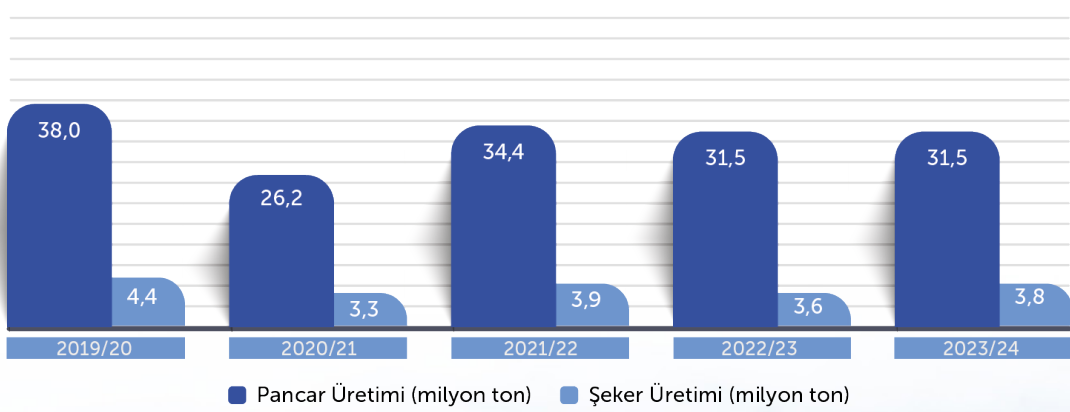


Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü-Gıda ve Tarım Örgütü (ISO-FAO)



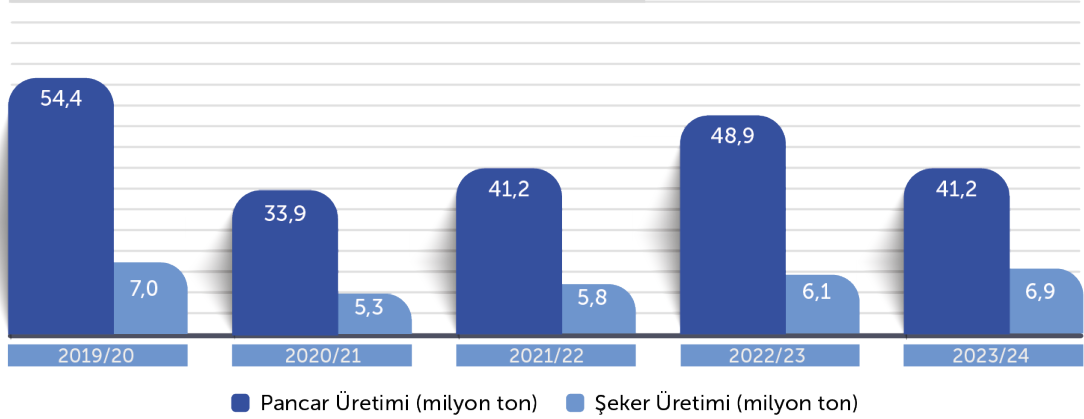
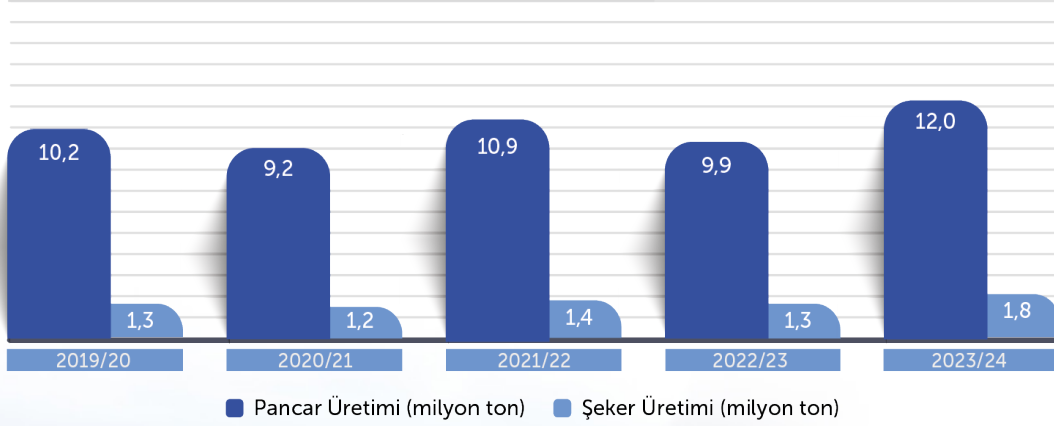

Grafik 6: Almanya Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi


Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü-Gıda ve Tarım Örgütü (ISO-FAO)

Grafik 7: Fransa Şeker Pancarı ve Şeker Üretim Miktarları


Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü-Gıda ve Tarım Örgütü (ISO-FAO)



**Grafik 8: Rusya Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi****Grafik 9: Ukrayna Şeker Pancarı ve Şeker Üretimi**

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü-Gıda ve Tarım Örgütü (ISO-FAO)



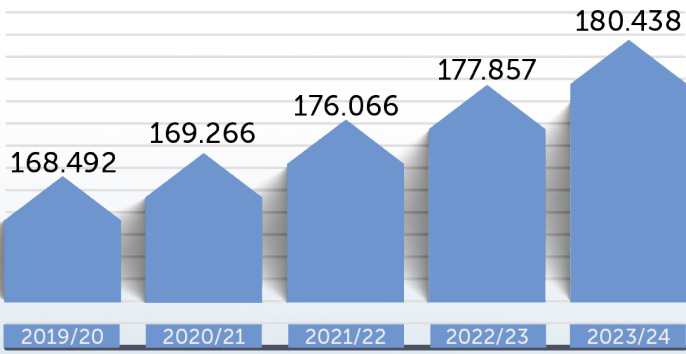


Dünya Şeker Tüketimi

Küresel şeker tüketiminin, COVID-19 salgınının dünyanın büyük bir kısmını bir süreliğine hanelere kapattığı yıllar dışında sürekli olarak arttığı görülmektedir. Tüketimin Afrika ve Asya'da gelişmekte olan ülkelerdeki büyümenin etkisiyle yılda yaklaşık%1,5oranındaarttığı bilinmektedir. Dünyanın en yoksul ülkelerinden bazılarında alım gücü, erişilebilirlik ve jeopolitiğin şeker tüketimindeki artışı sınırladığı bilinse de 180 milyon 438 bin tonluk küresel tüketim miktarının yeni bir rekor olacağı öngörülmektedir.

Küresel şeker tüketiminin, COVID-19 salgınının dünyanın büyük bir kısmını bir süreliğine hanelere kapattığı yıllar dışında sürekli olarak arttığı görülmektedir. Tüketimin Afrika ve Asya'da gelişmekte olan ülkelerdeki büyümenin etkisiyle yılda yaklaşık%1,5oranındaarttığı bilinmektedir. Dünyanın en yoksul ülkelerinden bazılarında alım gücü, erişilebilirlik ve jeopolitiğin şeker tüketimindeki artışı sınırladığı bilinse de 180 milyon 438 bin tonluk küresel tüketim tahmininin yeni bir rekor olacağı öngörülmektedir.



**Grafik 10: Dünya Şeker Tüketimi (Bin Ton)**

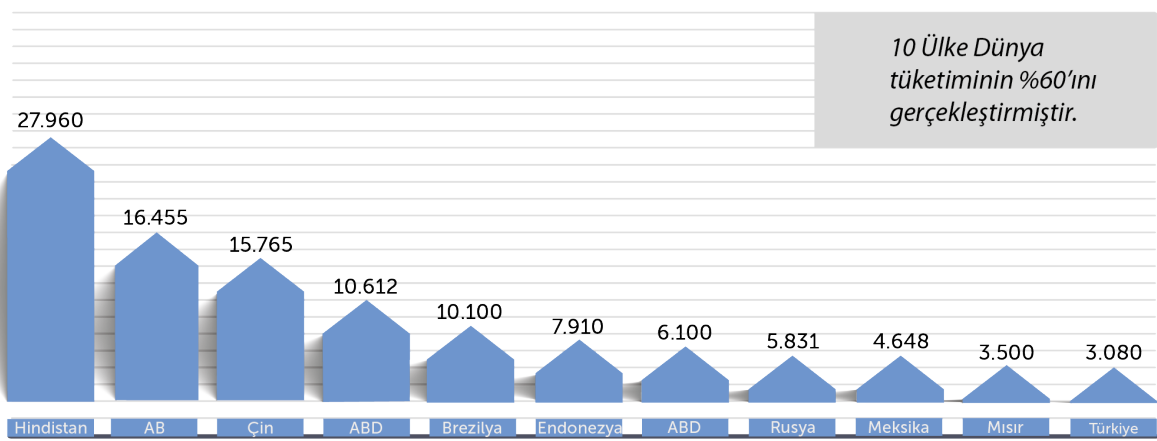
Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024
(ISO World Sugar Balances, February 2024)
(* Tahmin)

Yüksek yurt içi ve uluslararası şeker fiyatları, enflasyon oranlarının tüketiciler üzerinde yarattığı baskılar, tahıl ve bitkisel yağ erişimine getirilen kısıtlamalar ticari olarak göz önüne alındığında, şeker tüketiminde ortalamanın üzerinde gerçekleşen büyümenin rasyonelleşmesi zorlaşmaktadır. Ancak yurt içi fiyatların bazı ülkelerde küresel fiyatlardaki artışı düşürmesi ve şekerin tüketicinin temel ihtiyaçları arasındaki konumunu koruması açısından bakıldığında tüketimin artması normal görünmektedir.





Grafik 11: Tüketimde İlk 10 Ülke ve Türkiye (Bin Ton)



10 Ülke Dünya tüketiminin %60'ını gerçekleştirmiştir.

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO World Sugar Balances, February 2024)
(* Tahmin)

Hindistan dünya şeker tüketiminde 27 milyon 960 bin ton ile birinci sırada yer almaktadır. 2023/24 döneminde bir önceki döneme göre tüketim %1,67 oranında artış göstermiştir.

Dünya şeker tüketiminde ikinci sırada yer alan **AB'de** ise şeker tüketimi 16 milyon 455 bin ton'dur. 2023/24 üretim döneminde

bir önceki döneme göre tüketim %1,26 oranında artış göstermiştir.

Tüketim oranı bir önceki döneme göre %0,41 artış gösteren **Çin'de** tüketim miktarı 15 milyon 765 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de şeker tüketim miktarı 2023/24 döneminde %0,32 oranında artış göstererek 3 milyon 80 bin ton'a yükselmiştir.





Tablo 7: Dünyada Kişi Başına Düşen Yıllık Şeker Tüketimi (Kg)

ÜLKELER	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Brezilya	50,4	50,4	47,3	47,4	47,3	47,2
Rusya	40,5	40,5	40,4	39,6	39,7	39,7
Almanya	36,8	35,9	37,7	37,7	37,6	37,7
Suudi Arabistan	37,1	36,0	36,8	36,8	36,5	36,6
Fransa	26,6	31,8	33,7	37,1	33,0	32,8
Türkiye	32,2	29,9	31,5	32,3	32,4	32,5
Mısır	32,6	31,2	31,6	31,7	31,8	31,8
ABD	31,7	32,1	31,0	31,4	31,4	31,3
İran	30,3	29,2	29,7	29,6	29,7	29,5
Birleşik Krallık	28,8	27,5	27,6	27,5	27,4	27,3
Kazakistan	26,7	25,0	26,5	26,6	26,1	26,2
Ukrayna	30,1	32,6	26,8	26,5	26,1	25,6
Azerbaycan	21,1	21,7	20,7	21,4	21,0	20,9
Türkmenistan	16,6	18,5	18,7	18,7	19,6	20,1
Norveç	21,7	21,1	20,6	19,9	19,8	19,7
Çin	10,6	10,7	11,0	11,0	11,2	11,3

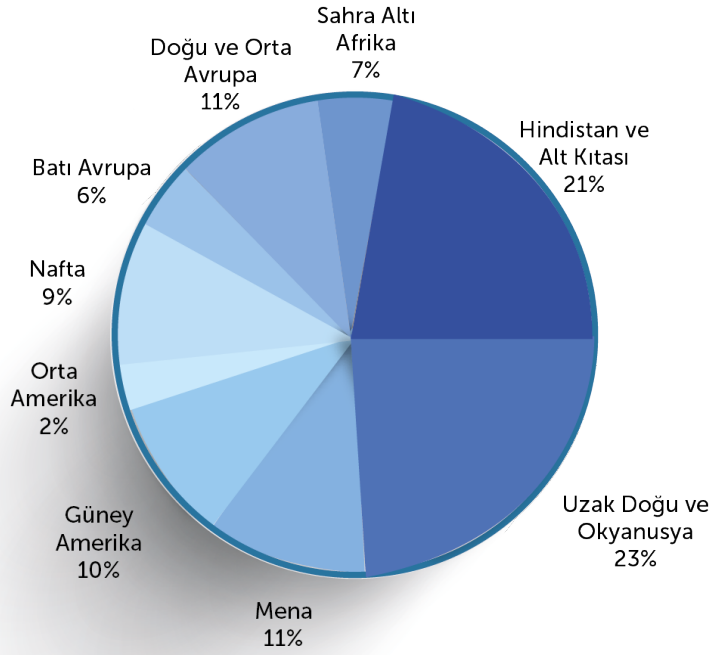
Kaynak: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü-Gıda ve Tarım Örgütü, Tarım Görünümü 2022-2031 (OECD-FAO, Agricultural Outlook 2022-2031) Fransa, Almanya, Türkmenistan ve Azerbaycan tüketim miktarlarına ilişkin veriler farklı kaynaklardan derlenmiştir. 2022 ve 2023 yıllarının verileri tahminidir. Sıralama 2023 yılı verilerine göre yapılmıştır.



2022/23'ten 2023/24'e Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) için %4,03, Ekvator ve Güney Afrika için %3,55, Amerika Birleşik Devletleri-Meksika-Kanada Anlaşması (USMCA-United States-Mexico-Canada Agreement) kapsamında ilgili ülkeler için %1,84 ve Hint Yarımadası için %1,74 oranında bölgesel tüketim artışı öngörülmektedir. Batı ve Orta Avrupa için

%1,28, Orta Amerika için %1,15, Uzak Doğu ve Okyanusya Bölgesi için %1,00, Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA-Middle East and North Africa) için %0,73 gibi daha ılımlı tüketim artışı beklenmektedir. Güney Amerika Bölgesi için ise %0,03 oranında tüketimde azalma öngörülmektedir.

Grafik 12: 2023/24 Tahminlerine Göre Dünya Bölgesel Şeker Tüketimi (%)



2023/24 döneminde Uzak Doğu ve Okyanusya Bölgesinin şeker tüketimi 40 milyon tonun üzerine çıkarak %23'lük paya sahip olurken Hint Alt Kıtası'nın şeker tüketim miktarı 38 milyon ton ile %21'lik

paya sahip olmuştur. 20 milyon tonun biraz üzerindeki tüketim miktarıyla şeker tüketimindeki üçüncü büyük bölge ise MENA Bölgesi olmuştur.



Dünya Şeker Ticareti

Şeker ticaretinin temel unsurları ile beraber şeker vadeli işlem piyasalarının görünümünü yönlendiren faktörler arasında son zamanlarda yükselen emtia fiyatları, maliyetler ve değişken navlun oranları gösterilebilir.

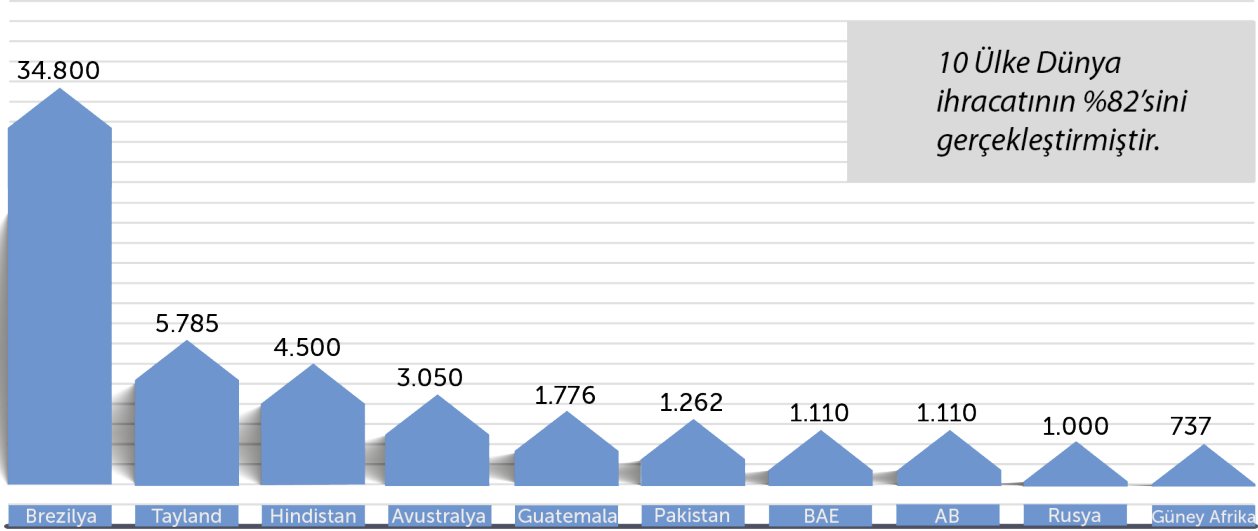
Ticaretin kolaylaştırılması küresel ekonomi için oldukça önemli bir konu başlığıdır. Son yıllarda birçok büyük ithalatçı ülke Brezilya ham şekerini kabul edebilmek için ithalat

yönetmeliklerini yeniden yapılandırmıştır. Ayrıca Brezilya'dan gelen tedarik rotaları genellikle Karadeniz, Doğu Akdeniz ve Kızıldeniz gibi çatışma bölgelerinden uzakta kalan yerler olmuştur. Bu durum küresel şeker ticaretine yönelik tehdidin üstünü örtmüş olsa da mevcut bölgelerdeki tüketicilere hala şeker tedarik edilmesi gerektiği bilinmektedir.

İhracat

2023/24 üretim dönemi dünya şeker ihracatının bir önceki üretim dönemine göre %0,65 artış göstererek 67 milyon 77 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Grafik 13: 2023/24 Tahminlerine Göre En Büyük İhracatçılar (Bin Ton)





Küresel şeker ihracatında lider ülke olma durumunu istikrarlı bir şekilde sürdüren Brezilya'nın 2022/23 dönemi şeker ihracatı 30 milyon 618 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2023/24 üretim döneminde ise ihracatın 4 milyon 182 bin ton artış göstererek 34 milyon 800 bin ton olması beklenmektedir.

Dünya şeker ihracatında ikinci sırada olan Tayland'ın şeker ihracatının 2022/23 üretim dönemine göre 1 milyon 875 bin ton azalarak 2023/24 üretim döneminde 5 milyon 785 bin ton olması beklenmektedir.

Küresel şeker ihracatında üçüncü sırada yer alan Hindistan'ın 2022/23 üretim dönemi şeker ihracatı 7 milyon 841 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2023/24 üretim döneminde ise % 43 yani 3 milyon 341

bin ton azalarak 4 milyon 500 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2023 yılında kamış üretiminin düşük gerçekleşmesi şeker ihracatı miktarını da aşağıya çekmiştir.

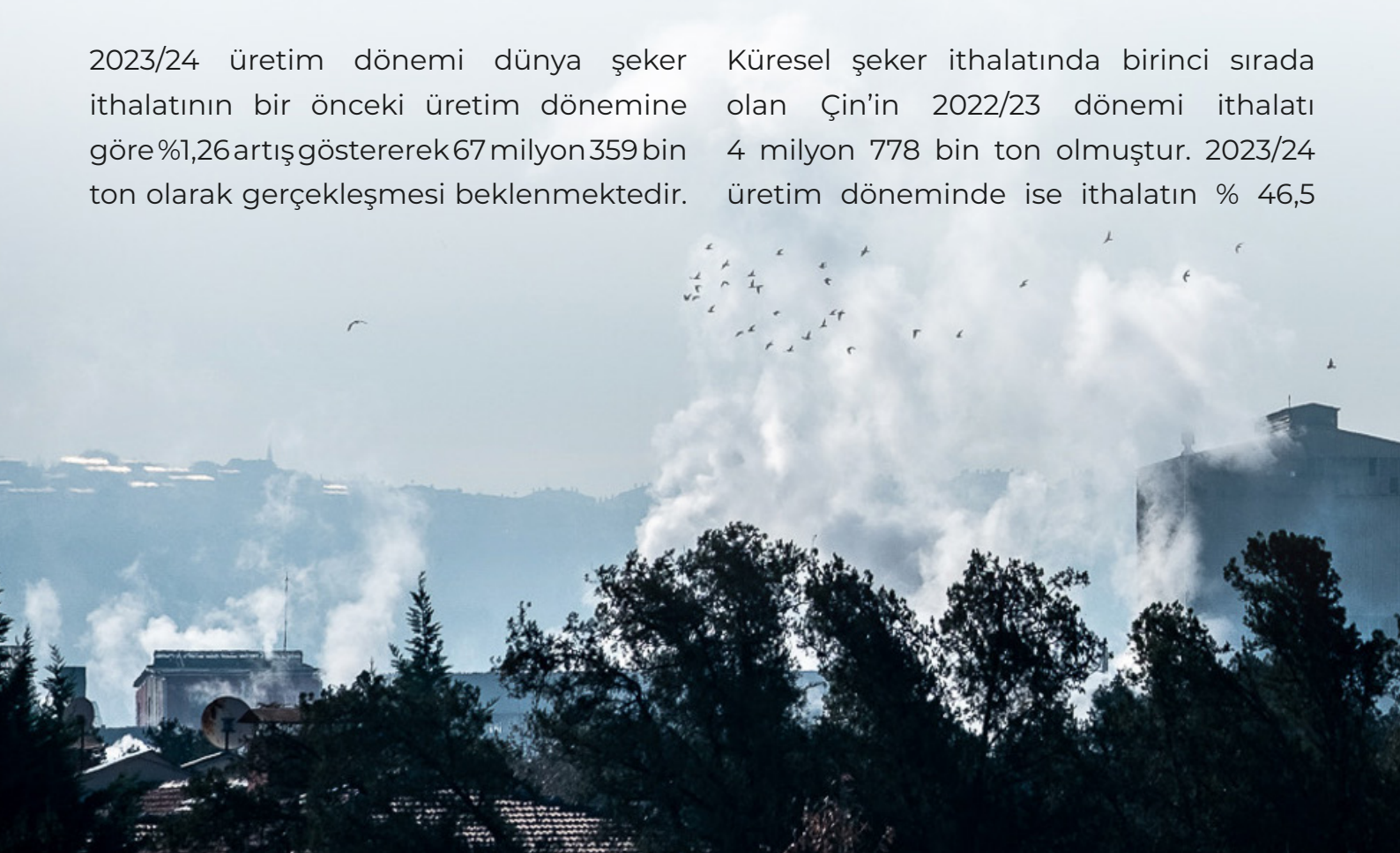
Avustralya'nın şeker ihracatı 2023/24 üretim döneminde düşüş göstermişken dünya sıralamasında 5. sırada yer alan Guatemala'nın şeker ihracatı 152 bin ton artış göstererek 1 milyon 776 bin ton olarak öngörülmüştür.

Pancardan şeker üretmekte olan AB'nin ihracat miktarının 2023/24 üretim döneminde bir önceki döneme göre 476 bin ton, Rusya'nın ise bir önceki döneme göre 531 bin ton artış göstermesi beklenmektedir.

İthalat

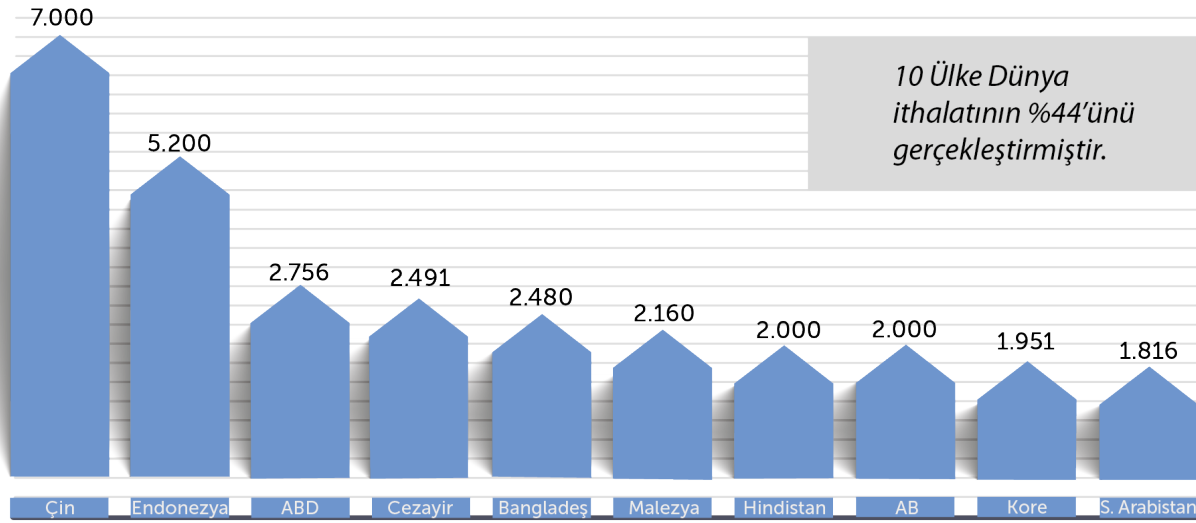
2023/24 üretim dönemi dünya şeker ithalatının bir önceki üretim dönemine göre %1,26 artış göstererek 67 milyon 359 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Küresel şeker ithalatında birinci sırada olan Çin'in 2022/23 dönemi ithalatı 4 milyon 778 bin ton olmuştur. 2023/24 üretim döneminde ise ithalatın % 46,5





Grafik 14: 2023/24 Tahminlerine Göre En Büyük İthalatçılar (Bin Ton)



Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO, World Sugar Balances, February 2024)

yani 2 milyon 222 bin ton artarak 7 milyon ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Endonezya'nın ithalat miktarının 2023/24 üretim döneminde bir önceki döneme göre 660 bin ton azalış göstererek 5 milyon 200 bin ton olması beklenmektedir.

ABD'nin ithalat miktarının 2023/24 üretim döneminde bir önceki üretim dönemine göre 369 bin ton azalış göstererek 2 milyon 756 bin ton olması beklenmektedir.





Dünya Şeker Fiyatları

Kamış ve pancardan üretilen şekerler arasında kalite bakımından farklılık bulunmamaktadır. Fakat şeker kamışının işleme maliyetinin şeker pancarına göre daha ekonomik olduğu bilinmektedir. Bu nedenle dünya şeker borsa fiyatları üzerinde düşük maliyetle üretilen kamış şekeri fiyatı daha belirleyici bir rol oynamaktadır.

Arz talep dengesi, bir ürünün fiyatını etkileyen temel faktörlerden biridir. Şeker gibi bir ürün için arz talep dengesi, hem şekerin üretimini hem de tüketimini etkileyen bir dizi değişkeni içermektedir. Şekerin arzı, üretim koşulları ve teknolojik

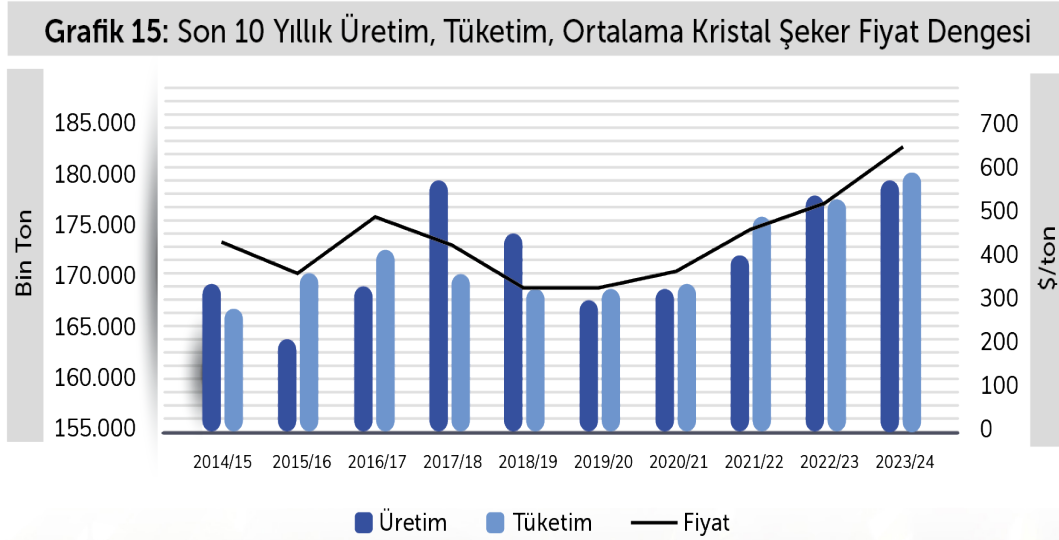
gelişmeler gibi faktörlere bağlıdır. Üretim koşullarındaki değişiklikler, iklim koşulları ve tarım tekniklerinin yanı sıra verimlilik düzeyindeki değişiklikler arz miktarını etkilemektedir. Talep faktörleri arasında ise tüketici tercihleri ve gelir seviyeleri önemlidir. Tüketici tercihlerindeki değişiklikler, sağlık bilincinin artması gibi faktörler talebi etkileme potansiyeline sahiptir. Şeker fiyatları arz talep dengesi ile yakından ilişkilidir. Arz talep dengesinde arzın talebi aştığı durumlarda fiyatlar düşerken, talebin arzı aştığı durumlarda fiyatlar yükselmektedir.



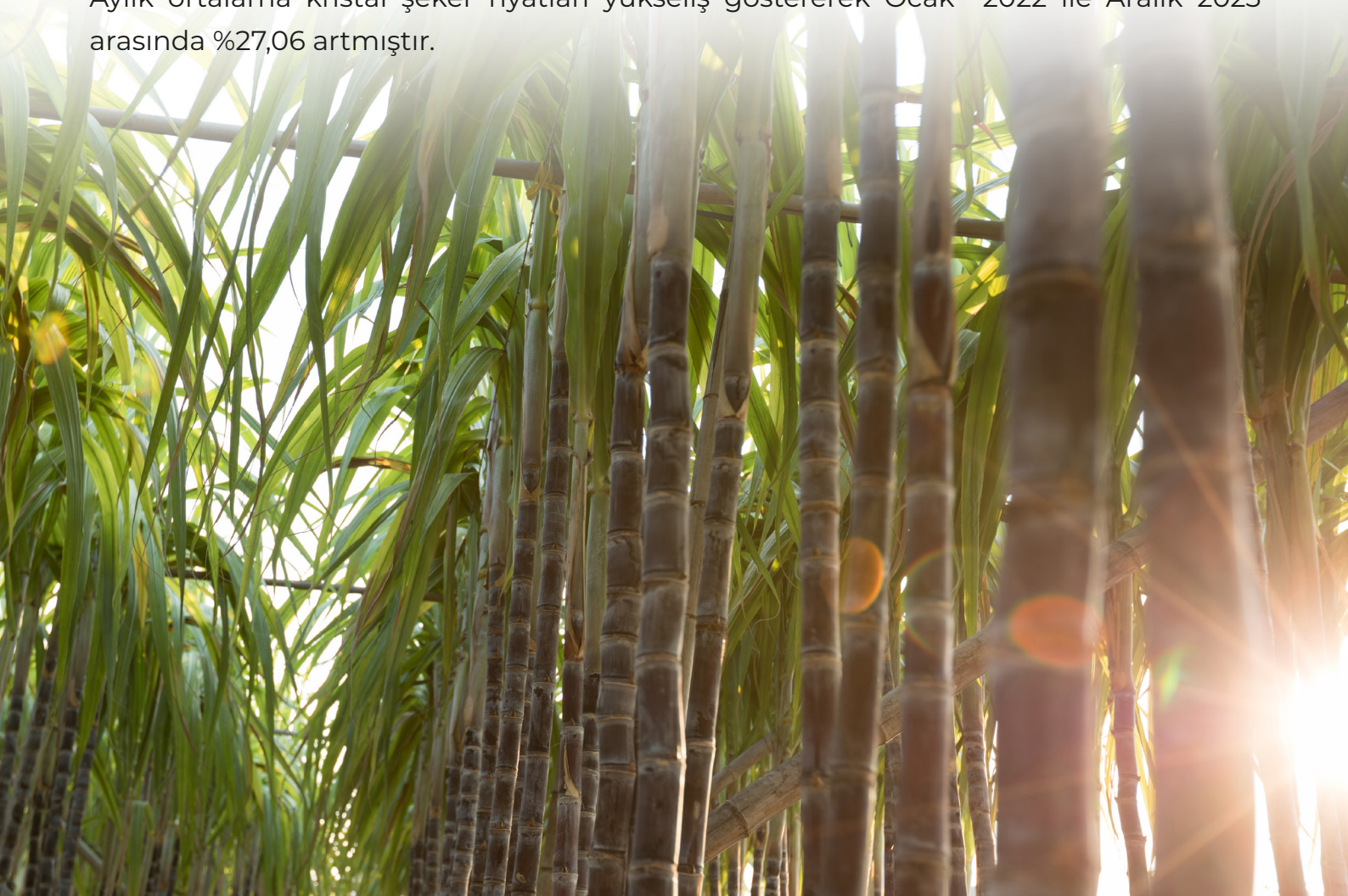


2023 yılı boyunca inişli çıkışlı bir seyir izleyen kristal şeker fiyatları Kasım ayında 744,61 \$/ton ile zirveyi görürken en düşük borsa fiyatı ise yılın hemen başında 549,15 \$/ton olarak gerçekleşmiştir.2023 yılı ortalama kristal şeker borsa fiyatı ise 664,60 \$/ton olmuştur.

2023 yılı ortalama kristal şeker fiyatı 2022 yılı ortalama kristal şeker fiyatına göre %23,51 oranında artış göstermiştir.

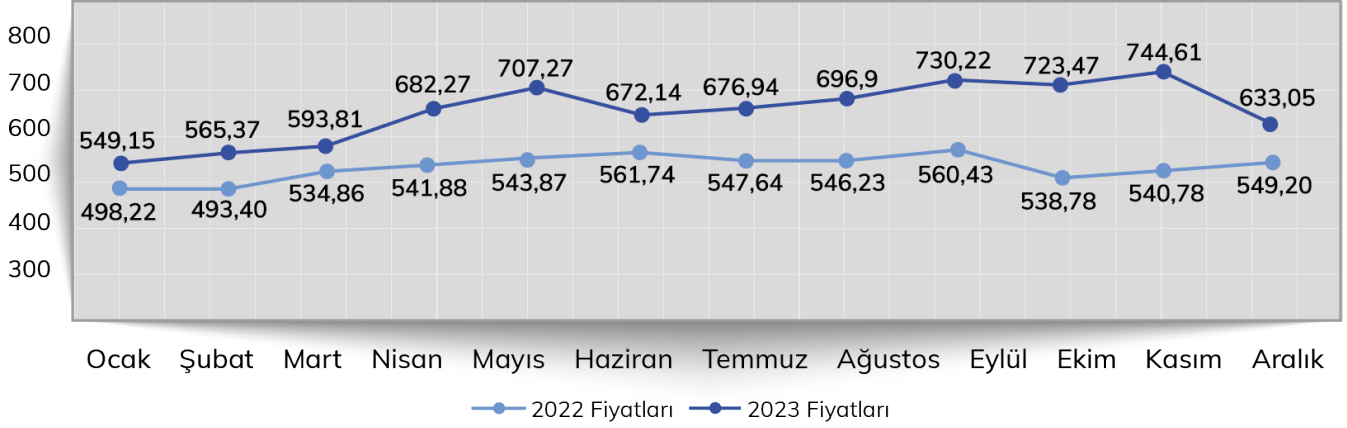


Aylık ortalama kristal şeker fiyatları yükseliş göstererek Ocak 2022 ile Aralık 2023 arasında %27,06 artmıştır.



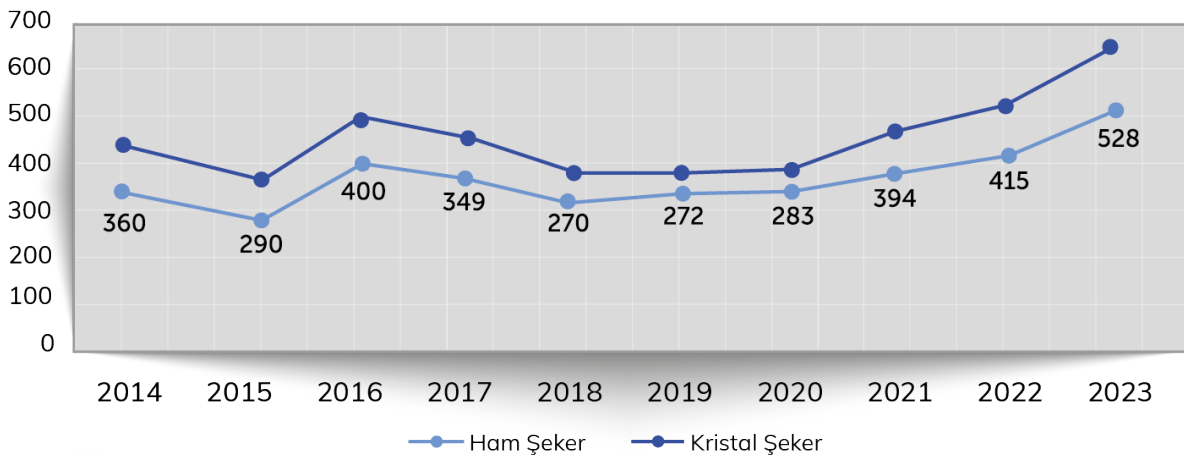


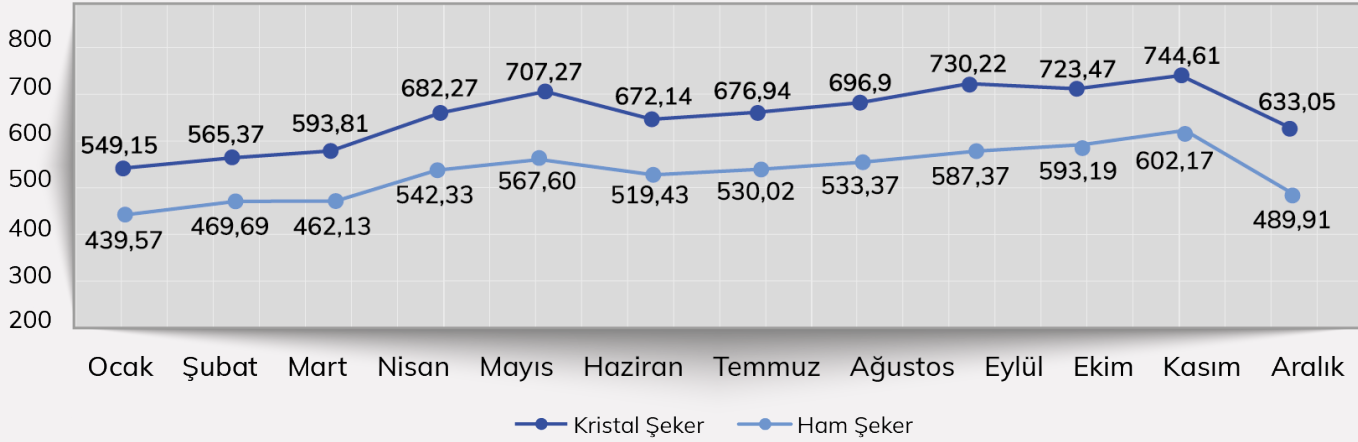
Grafik 16: 2022-2023 Yılları Aylık Ortalama Kristal Şeker Fiyatları (\$/ton - FOB)



Kristal şeker ve ham şeker fiyatları genellikle birbirleriyle ilişkilidir. Ancak fiyatlar; üretim süreci, arz ve talep dengesi, tarım koşulları, ticaret politikaları, döviz kurları ve diğer küresel etkenler gibi birçok faktöre bağlı olarak değişmektedir.

Grafik 17: Son 10 Yıllık Kristal Şeker ve Ham Şeker Fiyat Grafiği (\$/ton - FOB)



**Grafik 18: 2023 Yılı Aylık Ortalama Kristal Şeker ve Ham Şeker Fiyatları (\$/ton - FOB)**

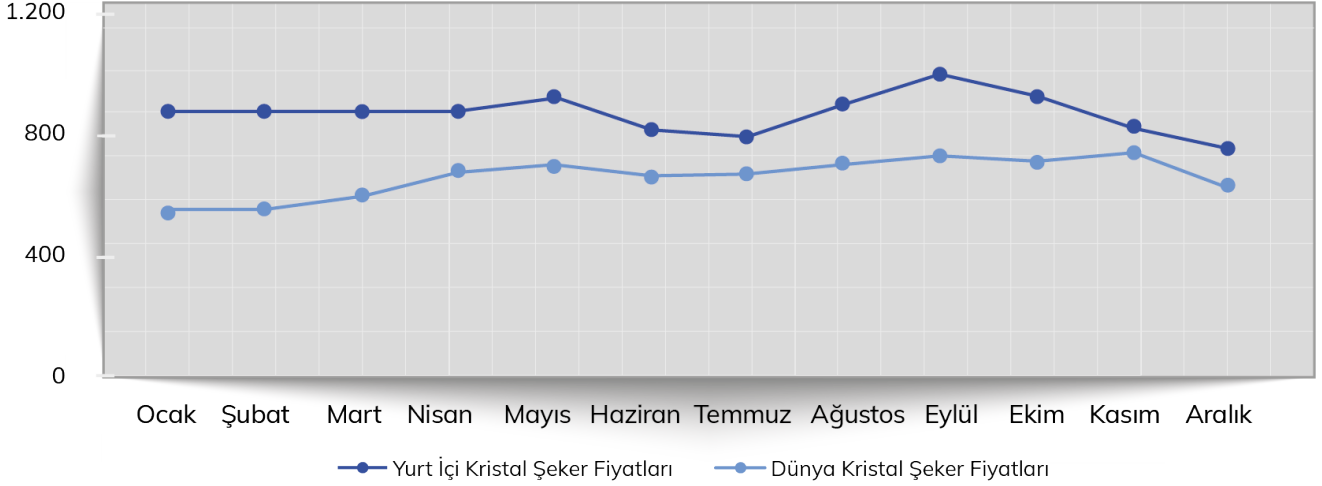
2023 yılı boyunca inişli çıkışlı bir seyir izleyen kristal şeker fiyatları Kasım ayında 744,61 \$/ton ile zirveyi görürken en düşük borsa fiyatı ise yılın hemen başında 549,15 \$/ton olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılı ortalama kristal şeker borsa fiyatı ise 664,60 \$/ton olmuştur.

Ham şeker fiyatları 2023 yılı Kasım ayında 602,17 \$/ton ile zirveyi görürken en düşük borsa fiyatı ise yılın hemen başında 439,57 \$/ton olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılı ortalama ham şeker borsa fiyatı ise 528,06 \$/ton olmuştur.





Grafik 19: 2023 Yılı Dünya Borsa Fiyatları ve Türkiye Yurt İçi Fiyatları (\$/ton - FOB)



Avrupa Birliği (AB)

AB Tarım Bakanları 2005 Haziran ayında hazırlanan Avrupa Komisyonu Reform Önerisinden hareketle, Şeker İçin Ortak Piyasa Düzeninde kapsamlı bir reform yapılması üzerinde siyasi bir karara varmışlardır. Reformla amaçlanan, AB Şeker sektörünün sürdürülebilirliğini uzun dönemde garanti altına almak üzere rekabetçi gücünü ve pazar odaklılığını artırmak, Dünya Ticaret Örgütü ile mevcut müzakere turlarında pazarlık gücünü kuvvetlendirmektir.

40 yıldır önemli bir değişikliğe uğramayan Şeker Rejimi Reformunun getirdiği sistemin temel hedefleri:

- Ortak Tarım Politikası reformu ile uyumlu bir şeker sektörü oluşturmak,
- Piyasa dengelerini sürdürülebilir kılmak,
- Piyasa odaklılığını güçlendirerek daha açık ve rekabetçi bir piyasa yaratmak,
- En rekabetçi üye ülkelerde, mevcut



koşullarda ciddi tehdit altında kalması öngörülen üretim faaliyetlerinin ve istihdamın devamlılığını sağlamak,

• Enaz rekabetçi üye ülkelerin üretimden vazgeçerek yeniden yapılanmaları için onlara daha cazip koşullar sunmak,

• Bu ülkelerde halen kota dâhilinde bulunan üretim kapasitesini daha rekabetçi, daha piyasa odaklı sektörlerle kaydırmak,

• Ürünleri daha sağlıklı, daha kaliteli hale getirmek,

• DTÖ'de AB'nin müzakereci konumunu güçlendirmek,

• Sektörü gerek üçüncü ülkelerle yapılan, gerek uluslararası ticaret kurallarına uyumlu kılmak,

• Çiftçiler ve üreticiler için daha dinamik bir girişimcilik ortamı yaratmak,

şeklinde özetlenebilir.



Bu amaçlar doğrultusunda hazırlanan Reform önerileri kotalar ve fiyat düzenlemeleri, telafi edici tedbirler ve yeniden yapılandırma olmak üzere dört ana başlıkta değerlendirilebilir. Bu reform kapsamında AB, 2006/07 – 2009/10 pazarlama yılları arasındaki 4 yılda kademeli olarak, beyaz şeker referans fiyatını % 36 düşürerek 631,9 €/ton'dan 404,4 €/ton'a ve pancar minimum fiyatını ise % 40 düşürerek 43,63 €/ton'dan 26,29 €/ton'a indirmiştir. Reformun diğer önemli bir unsuru olan ve yine 2006/07 – 2009/10 dönemini kapsayan dört yıllık gönüllü yeniden yapılandırma ile yüksek maliyetli üretim tesislerinin kapatılarak kotalarının iptal edilmesi sonucunda, AB toplam şeker, izoglukoz ve inülin şurubu kotasının 6 milyon ton düşürülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda kotasından vazgeçen işletmelere, vazgeçilen kotaların tonu başına yeniden yapılandırma yardımı ile çeşitlendirme yardımı verilmiş, bu uygulama sonucunda da toplam

kotalarda 5,8 milyon ton düşüş sağlanmıştır.

Yeniden yapılandırma programı kapsamında Bulgaristan, İrlanda, Letonya, Portekiz ve Slovenya pancar şekeri üretiminden Fransa, Hollanda, İngiltere, Yunanistan, Romanya ve Finlandiya ise izoglukoz üretiminden çekilmişlerdir. Şeker reformu sonucunda AB, şekerde net ihracatçı konumdan net ithalatçı konuma geçmiştir. Bu çerçevede reform öncesinin son pazarlama yılı olan 2005/06 döneminde 5,2 milyon ton (beyaz şeker) net ihracat yapan AB, reformun dördüncü yılı olan 2009/10 döneminde 522 bin ton net ithalat yapmıştır. AB, işlenmiş ürünler içerisindeki şeker ihracatı hariç olmak üzere, doğrudan şeker ihracatındaki sübvansiyonları 2008/09 pazarlama yılı itibarıyla kaldırmıştır. Şeker kotalarının kaldırılması kararına giden süreç 2006 yılında gerçekleştirilen büyük bir reform ve yeniden yapılandırma süreci ile başlamıştır. Daha sonra 2013 yılında Avrupa Parlamentosu ve üye ülkeler ortak tarım politikasının reformu sırasında



kotaların kaldırılması yönünde anlaşmaya varmışlardır.

AB Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi arasında yaklaşık iki yıl süren müzakerelerden sonra, 26 Haziran 2013 tarihinde Ortak Tarım Politikası (OTP) reformu üzerinde politik bir anlaşmaya varılmış olup bu reform, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından onaylanarak resmen 1 Ocak 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir

AB, sektörün şeker piyasasında gerçekleştirilmesi planlanan değişimlere uyum sağlayabilmesi için ilave süre tanıyacak şekilde 2014/15 pazarlama yılında sona erecek olan 2006 şeker reformunun yürürlük süresini 30 Eylül 2017 tarihine kadar uzatma ve bu tarihten sonra kotaları kaldırma kararı almıştır.

AB' de piyasayı doğrudan etkileyen ve neredeyse 50 yıl boyunca üretimi sınırlandıran şeker ve izoglukoz üretimi limitlerini belirleyen şeker kotası 30 Eylül

2017 tarihi itibari ile kaldırılmıştır. Bu adım ile 13,5 milyon ton olan şeker pancarı üretim sınırı ve 1968 yılından bu yana ortak tarım politikasının bir parçası olarak çiftçilere sağlanan asgari fiyat uygulaması kaldırılmıştır. Sistemin sona ermesinin işletmeciler, yetiştiriciler ve tüccarlar için mevcut politika yönetimini önemli ölçüde basitleştirip, idari yükü hafifletmesi amaçlanmıştır.

2017 yılında kotaların kaldırılmasından sonra AB, şekerde net ithalatçı konumdan net ihracatçı konuma geçmiştir. Bu çerçevede kotalı son PY olan 2016/17 döneminde 1,4 milyon ton (beyaz şeker) ihracat yapan AB'nin, kotaların kaldırılmasından sonraki 2017/18 döneminde yaklaşık 1,9 milyon ton, 2018/19 döneminde net 631 bin ton net ihracat yapmıştır. 2019/20, 2020/21, 2021/22, 2022/23 ve 2023/24 dönemlerinde ise AB yeniden net ithalatçı olmuştur.





Avrupa Yeşil Mutabakatı

2020'de onaylanan Avrupa Yeşil Mutabakatı (European Green Deal), Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa'yı 2050 yılına kadar net sıfır sera gazı emisyonuyla dünyanın ilk iklim-nötr kıtası haline getirmeyi amaçlayan bir büyüme stratejisidir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı neredeyse tüm ekonomik sektörlerde (enerji, ulaşım, tarım, endüstri vb.) daha rekabetçi, kaynak açısından verimli ve döngüsel bir ekonomiye geçişi teşvik eden geniş kapsamlı önlemleri içermektedir. Komisyon "Anlaşma Yatırım Planı" kapsamında 2021-2030 döneminde en az 1 trilyon avro sürdürülebilir yatırımı harekete geçirmeyi amaçlamaktadır. Bunun için AB bütçesi altında iklim eylemine ayrılan kaynakları artırmayı ve ek kamu finansmanlarıyla beraber özel finansmanlardan da yararlanmayı hedeflemektedir.

Mutabakatın hedeflediği dönüşümün merkezinde, AB'nin sera gazı emisyonlarının %75'ten fazlasından sorumlu olan enerji sektörünün dekarbonizasyonu bulunmaktadır. AB bu hedefler doğrultusunda güvenli ve uygun fiyatlı bir enerji arzını sağlamayı, tamamen entegre, birbirine bağlı ve dijitalleştirilmiş bir AB enerji pazarı geliştirmeyi planlamaktadır. AB bu mutabakat ile özellikle binaların enerji performansını iyileştirerek ve yenilenebilir kaynaklara dayalı bir enerji sektörü geliştirerek enerji verimliliğine dikkat çekmektedir. Bu çerçevede, 2020 yılında Hidrojen Stratejisi, Yenileme Dalgası Stratejisi, Metan Stratejisi, Deniz Üstü Yenilenebilir Enerji Stratejisi ve Enerji Sistemleri Entegrasyonu Stratejisi gibi önemli sektörel stratejiler başlatılmıştır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, Avrupa tarımsal gıda sisteminin olumsuz iklim, çevre ve halk sağlığı etkilerini çiftlikten





çatala yaklaşımı ile tüm gıda zincirini göz önünde bulundurarak kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Böylece agroekolojik uygulamaların benimsenmesi yoluyla daha sürdürülebilir tarım sistemlerinin geliştirilmesi, gıda kaybı ve israfının azaltılması planlanmaktadır. Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında, tarım sektörü ile yakından ilişkili olan "Çiftlikten Sofraya Stratejisi" ve "Avrupa Biyoçeşitlilik Stratejisi" 20 Mayıs 2020'de yayımlanmıştır. "Çiftlikten Sofraya Stratejisi", vatandaşlara uygun fiyatlarla yeterli gıda arzını sağlamak ve sürdürülebilir bir AB gıda sistemi oluşturmak için politikalar belirlemektedir. Ulaştırma sektörü, AB'nin sera gazı emisyonlarının yaklaşık dörtte birinden sorumludur. Avrupa Yeşil Anlaşması, AB'nin iklim açısından nötr bir ekonomi haline gelmesi için 2050 yılında 1990 seviyelerine göre ulaşımdan kaynaklanan sera gazı emisyonlarında %90'lık bir azalma öngörmektedir. Bu

bağlamda, Avrupa Komisyonu 9 Aralık 2020'de "Sürdürülebilir ve Akıllı Ulaşım Stratejisi"ni yayınlamıştır.

Avrupa Komisyonu sanayi alanında 2050'ye kadar iklim nötr olma yolunda AB net sıfır sanayisinin rekabetçiliğini desteklemeyi amaçlayan "Yeşil Anlaşma Yatırım Planı"nı 1 Şubat 2023'te açıklamıştır. "Yeşil Anlaşma Yatırım Planı"; öngörülebilir ve basitleştirilmiş bir düzenleyici ortam, finansmana erişimi hızlandırmak, becerileri artırmak ve esnek tedarik zincirleri için açık ticaret olmak üzere dört temel unsura dayanmaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi arasında 6 Şubat 2024'te "Yeşil Anlaşma Yatırım Planı"nın kapsamına giren "Net-Sıfır Sanayi Yasası" üzerinde geçici anlaşma sağlamıştır.



AB Şeker Üretimi

2023/24 döneminde AB Şeker üretiminin önceki yıla göre yaklaşık %9,4 artarak 15 milyon 206 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Hollanda'da soğuk geçen bahar ve Belçika'daki sert koşullar da dâhil olmak üzere Avrupa genelindeki elverişsiz hava koşulları pancar ekim sezonunu sekteye uğratarak gecikmelere neden olmuştur. En yağışlı yılını yaşayan Slovakya, Belçika ve Hollanda'da şiddetli yağmur ve suyla dolan toprak nedeniyle hasatta da aynı derecede zorluklar yaşanmıştır.

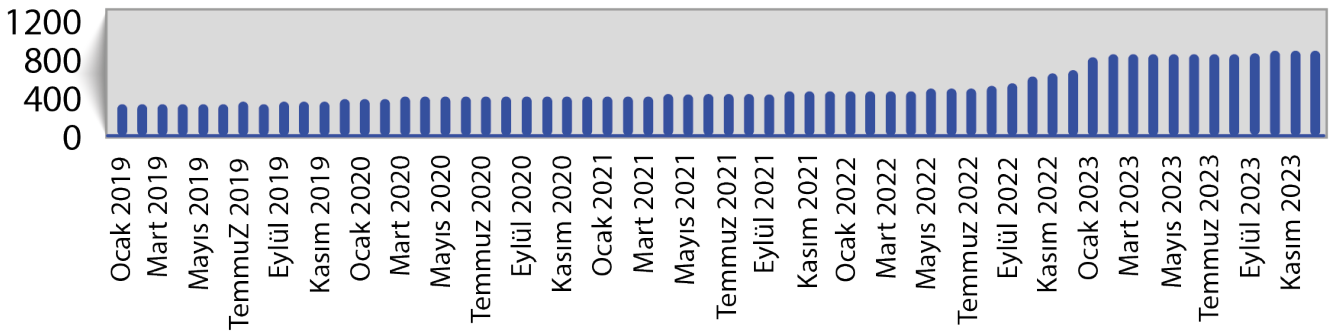
Polonya'da artan ekim alanları sayesinde rekor hasat elde edilirken Macaristan ve çevresindeki ülkelerde elverişli hava koşulları sayesinde üretimde artış sağlanmıştır.

AB 27'de en fazla üretim artışının gerçekleştiği ülkeler; %35,5 ile Macaristan, %31,5 ile İspanya ve %18,3 ile Polonya olmuştur.

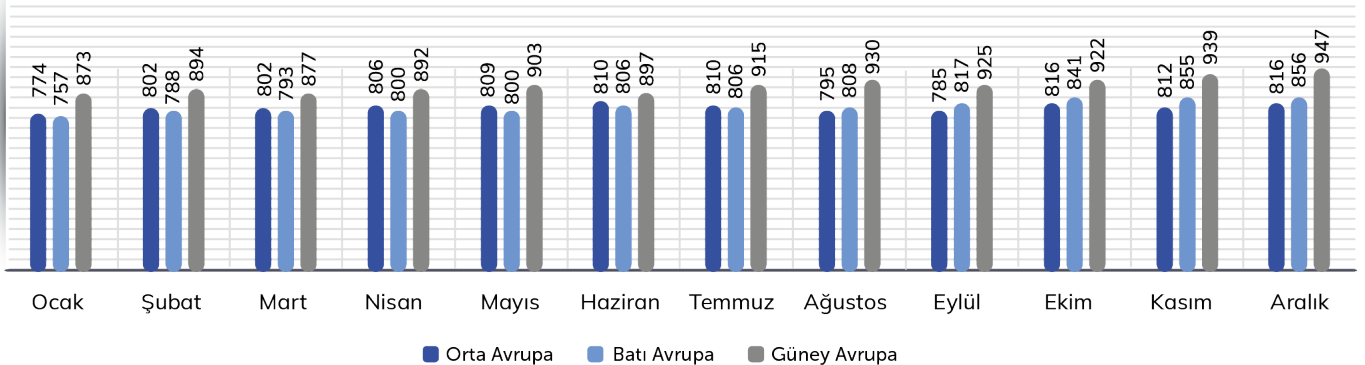
Genel olarak 2023/24 üretim dönemi çeşitli zorluklara rağmen AB için üretimde artışın yaşandığı bir sezon olmuştur.

Avrupa'da Şeker Fiyatları

Grafik 20: 2019-2023 Yılları Arasında Avrupa Birliği Ülkelerinde Aylık Ortalama Kristal Şeker Fiyatları (€/ton)



Grafik 21: 2023 Yılında Avrupa'da Bölgelere Göre Aylık Ortalama Kristal Şeker Fiyatları (€/ton)





AB Şeker İhracat-İthalatı

2023/24 döneminde AB şeker ithalatının önceki yıla göre yaklaşık %22,5 azalarak 2 milyon ton, ihracatının ise önceki yıla göre yaklaşık %76 artarak 1 milyon 100 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

AB'nin başlıca şeker ihraç eden ülkeleri Fransa, Almanya, Polonya, Hollanda ve Belçika'dır. Başlıca ihracat yapılan ülkeler ise Birleşik Krallık, İsrail, Sri Lanka, Moritanya ve İsviçre'dir.

Tablo 8: AB Şeker Üretimi, Tüketimi, İthalatı, İhracatı ve Stok Miktarı (Bin Ton)

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
1- Üretim	15.559	13.773	15.202	13.919	15.206
2- Tüketim	15.503	15.590	16.290	16.249	16.455
3- İthalat	2.341	1.834	1.953	2.583	2.000
4- İhracat	1.152	1.096	1.140	624	1.100
Stok (1+3)-(2+4)	2.245	-1.079	-275	-371	-349

Kaynak: Uluslararası Şeker Örgütü, Dünya Şeker Dengesi, Şubat 2024 (ISO, World Sugar Balances, February 2024)





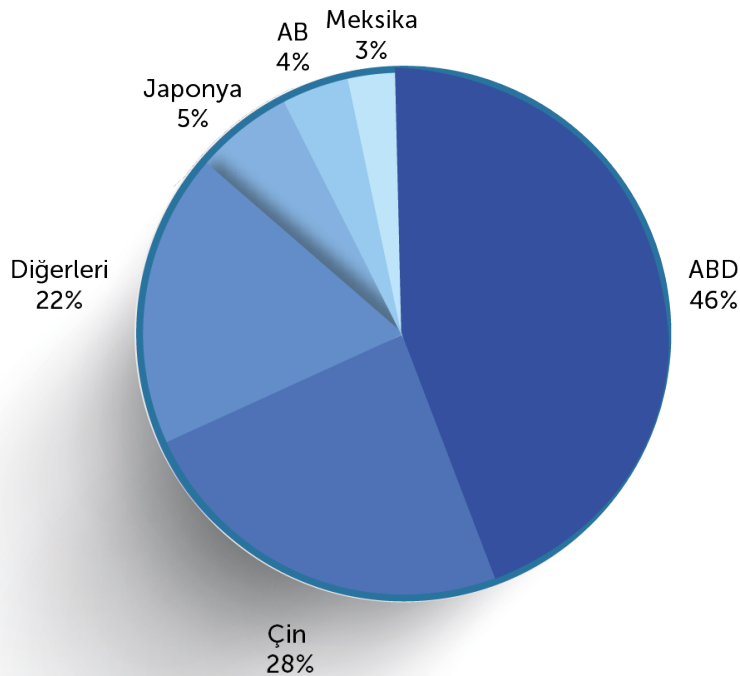
Nişasta Bazlı şekerler

Dünya'da kalorili tatlandırıcılar, sakaroz ve nişasta bazlı olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Sakaroz kökenliler pancar ve kamıştan, nişasta kökenliler mısır, buğday, patates gibi hammaddelerden üretilmektedir.

Dünyada sadece mısırdan üretilen nişasta kökenli tüm şuruplara glikoz dâhil mısır şurubu, fruktoz içeren şuruplara HFCS (Yüksek Fruktozlu Mısır şurubu-High Fructose Corn Syrup) denilmektedir. Nişasta

kökenli fruktoz içeren şuruplardan yaklaşık %42 fruktoz, %53 glikoz içerenler HFCS-42; yaklaşık %55 fruktoz, %41 glikoz içerenler HFCS-55 olarak adlandırılmaktadır. Bunlardan HFCS-55, pancardan elde edilen sakarozun ikamesi olarak kabul edilmektedir. HFCS-42 genellikle unlu mamuller ve gıda üretiminde, HFCS-55 çoğunlukla hazır içecek üretiminde tatlandırıcı olarak kullanılmaktadır.

Grafik 22: Dünya Yüksek Fruktozlu Mısır şurubu (HFCS) Üretimi



Kaynak: şeker Dairesi Başkanlığı

Dünyanın en büyük HFCS üreticisi ABD'dir. Dünya HFCS üretiminin neredeyse yarısını ABD gerçekleştirmekte olup ABD'yi sırasıyla Çin, Japonya, AB ve Meksika izlemektedir.



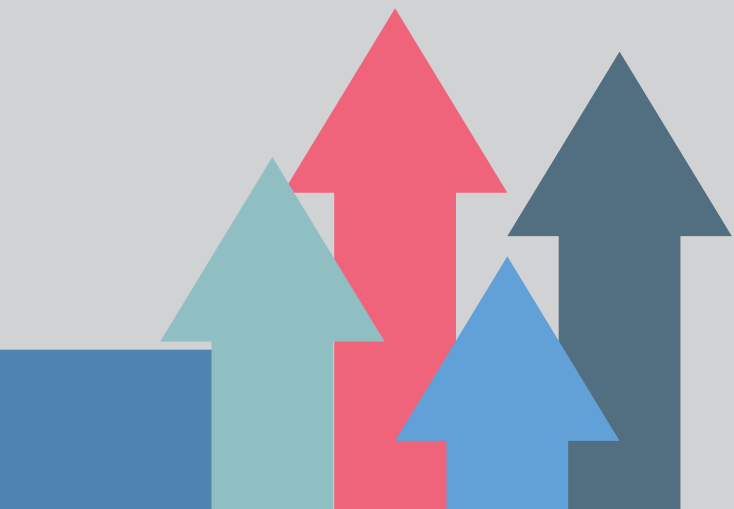
TÜRKİYE ŞEKER SEKTÖRÜ

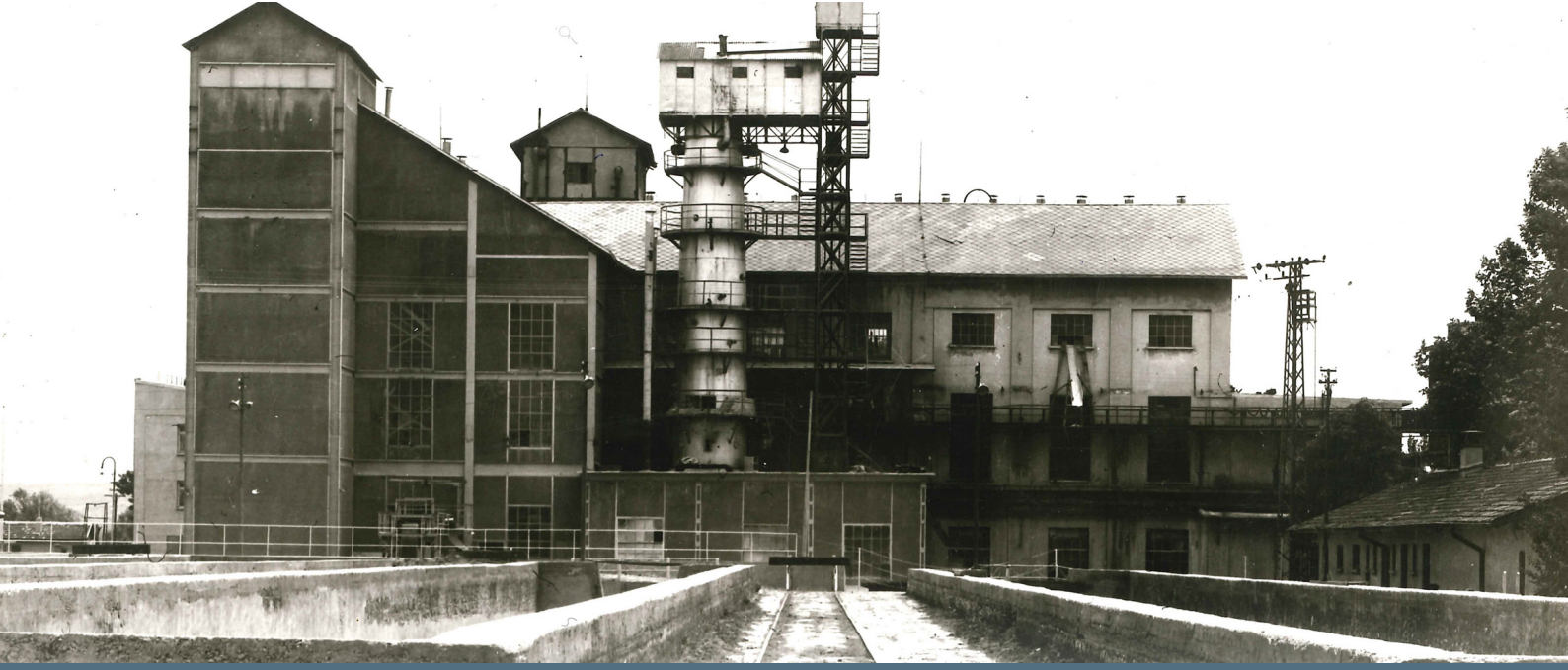




TÜRKİYE ŞEKER SEKTÖRÜ

Şeker fabrikaları, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk sanayi işletmelerindendir. Şeker fabrikası kurma çalışmaları ilk defa, Uşak'lı Molla Ömeroğlu Nuri (Şeker) adında bir çiftçi tarafından Uşak'ta başlatılmıştır. 6 Kasım 1925 tarihinde ilk şeker fabrikasının temeli atılmıştır.





Sektörün Tarihsel Gelişimi

Uşak'ta Şeker Fabrikası kurma çalışmaları devam ederken 22 Aralık 1925 tarihinde Alpullu Şeker Fabrikasının temeli atılarak onbir ayda fabrikanın montajı bitirilmiş ve 26 Kasım 1926 tarihinde fabrika işletmeye açılarak ilk Türk şekeri üretilmiştir. Uşak Şeker Fabrikası ise 17 Aralık 1926 tarihinde işletmeye açılmıştır.

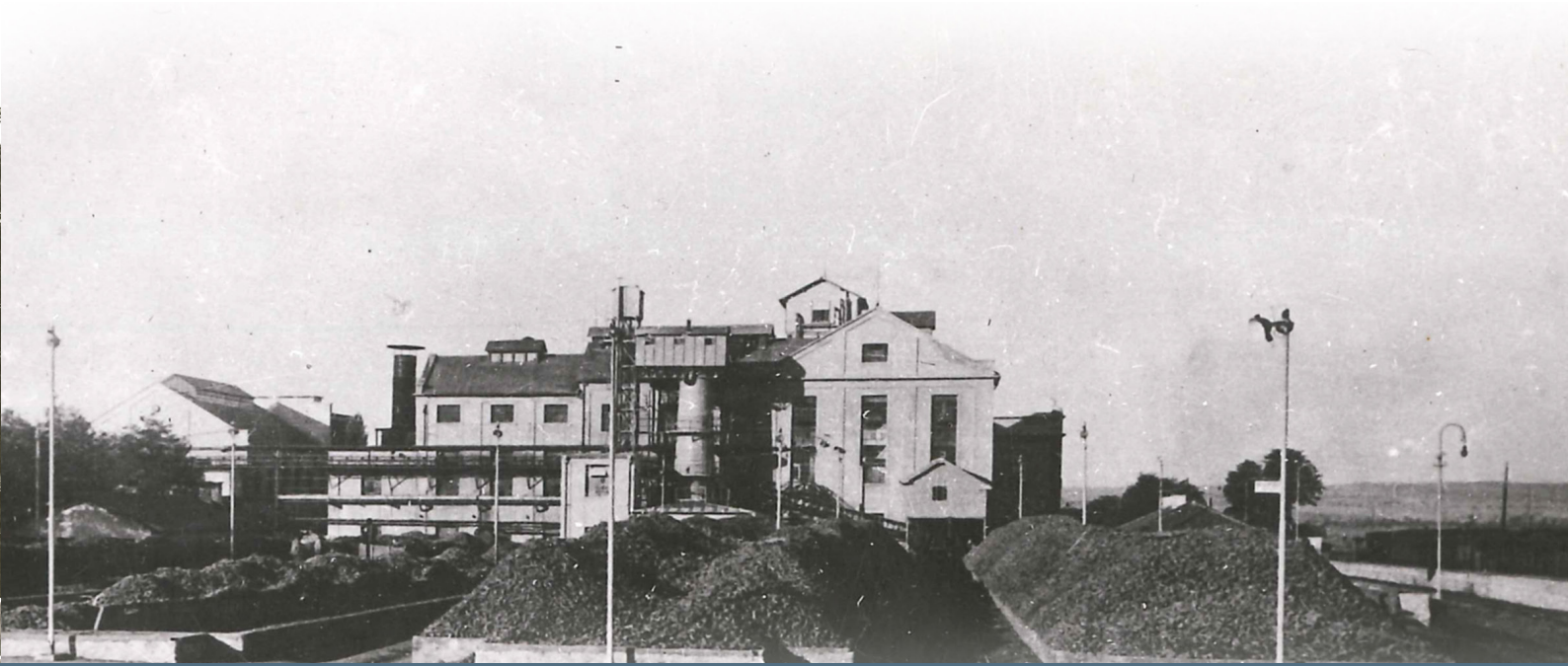
1933 yılına kadar ülkemizin şeker ihtiyacı Uşak ve Alpullu fabrikalarının üretimi ile kısmen karşılanmıştır. Bu iki fabrika ile pancar tarımında ve şeker fabrikası işletmesinde elde edilen tecrübelerin yardımıyla 05/12/1933 tarihinde Eskişehir Şeker Fabrikası, 19/10/1934 tarihinde Turhal Şeker Fabrikası işletmeye açılmıştır.

Ayrı şirketler halinde kurulan Alpullu, Uşak, Eskişehir ve Turhal Şeker Fabrikaları; tarımsal, teknik ve idari çalışmaların koordine edilmesi, sermaye kaynaklarının birleştirilmesi, şeker politikasının tek elden yürütülmesi amacıyla 6 Temmuz 1935 tarihinde, üç milli bankamızın eşit paylarla ortak oldukları tek bir şirket

çatısı altında toplanarak, 22 milyon TL sermayeli Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. kurulmuştur.

Şeker üretim faaliyetleri 1950 yılına kadar zaman zaman tevsi edilen dört şeker fabrikası ile yürütülmüştür. Her yıl artan şeker ihtiyacının tamamen yerli üretimle karşılanabilmesi için 1951 yılında hazırlanan "Şeker Sanayii'nin Tevsi Programı" ile yeni şeker fabrikaları kurulması dönemine girilmiştir.

Diğer taraftan pancar ekicilerinin teşkilatlandırılması amacı ile tarım kesiminde toplumsal dayanışmanın bir örneği olan kooperatifleşme hareketi başlatılmıştır. 1951 - 1956 yıllarını kapsayan dönemde toplam onbir yeni şeker fabrikası (Adapazarı, Amasya, Konya, Kütahya, Burdur, Susurluk, Kayseri, Erzincan, Erzurum, Elazığ, Malatya Şeker Fabrikaları) inşa edilerek, 1956 yılında fabrika sayısı onbeşe ulaşmıştır. 1962 yılında Ankara Şeker Fabrikası ve 1963 yılında da Kastamonu Şeker Fabrikası, sanayiimizin geliştirdiği bir makina fabrikası ile iki atölyede %65'i imal edilerek işletmeye alınmışlardır.



Ülkemizin nüfus artışına paralel olarak artan şeker ihtiyacını temin etmek amacıyla yeni şeker fabrikaları kurulması öngörülerek 1977'de Afyon, 1982'de Muş ve Iğın, 1983'de Bor, 1984'de Ağrı ve 1985 yılında da Elbistan Şeker Fabrikalarının %95'e varan makina ve tesisleri mevcut beş makina fabrikasında imal edilerek işletmeye alınmışlardır. Daha sonra; 1989 yılında Erciş, Ereğli ve Çarşamba Şeker Fabrikaları, 1991 yılında Çorum, 1993 yılında Kars, 1998 yılında Yozgat ve 2001 yılında Kırşehir Şeker Fabrikaları işletmeye alınmıştır.

19 Nisan 2001 tarihinde 4634 sayılı Şeker Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce Bakanlar Kurulu Kararı ile şeker fabrikası kurma izni alan 3 özel şeker fabrikasından Çumra Şeker Fabrikası 2004/2005 pazarlama yılında, Boğazlıyan ve Aksaray fabrikaları 2006/2007 pazarlama yılında üretim faaliyetlerine başlamışlar, böylece pancardan şeker üreten fabrika sayısı 33'e ulaşmıştır.

Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği (PANKOBİRLİK)'ne bağlı bulunan özel statülü Amasya, Kayseri, Konya Şeker

Fabrikaları, kuruluş tarihlerinden itibaren 1990'lı yılların başına kadar, kendi Yönetim Kurullarında alınan kararlarla, sevk ve idareleri ile finansman işleri (mali, idari, teknik, ticari, zirai ve hukuki) Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. tarafından yürütülmüştür. Amasya Şeker Fabrikası 1991'de, Kayseri ve Konya Şeker Fabrikaları 1992 yılında Yönetim Kurullarının kararları ile Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye verdikleri tedvir yetkilerini kaldırarak PANKOBİRLİK bünyesine geçmiştir.

Türkiye'de sakaroz kökenli ve nişasta kökenli olmak üzere iki tür şeker üretimi bulunmaktadır. Sakaroz kökenli olarak pancar şekeri üretimi yapılırken, nişasta kökenli olarak glukoz şurubu, izoglukoz (yüksek fruktozlu mısır şurupları-HFCS) ve kristal fruktoz üretimi yapılmaktadır.

Ülkemiz şeker sektöründe; 15 adet pancar şekeri üreticisi ve 5 adet nişasta bazlı şeker üreticisi olmak üzere toplam 20 şirket faaliyet göstermektedir. Sektörde ayrıca kota hakkı bulunmayan, sadece ihraç amaçlı üretim yapan 5 adet nişasta bazlı şeker üreten şirket bulunmaktadır.

Tablo 9: Şeker Üreten Şirket ve Fabrika Sayıları

	Şirket Sayısı	Fabrika Sayısı
PANCARDAN ŞEKER ÜRETEN	15	33
TÜRKŞEKER	1	15
Kooperatif Fabrikaları	3	6
Özel Şeker Fabrikaları	11	12
NİŞASTA BAZLI ŞEKER ÜRETEN	5	5





Pancar şekeri ve Nişasta Kökenli Şeker (NBS) üreten şirketlere ilişkin detaylar aşağıda verilmiştir.

Tablo 10: Şeker Üreten Şirketler ve Fabrikaları

PANCAR ŞEKERİ ÜRETEN ŞİRKETLER	
KAMU	TÜRKŞEKER (15 Fabrika)
KOOPERATİF FABRİKALARI	KONYA ŞEKER SAN. VE TİC. A.Ş. (Konya, Çumra)
	KAYSERİ ŞEKER FABRİKASI A.Ş. (Kayseri, Boğazlıyan, Turhal)
	AMASYA ŞEKER FABRİKASI A.Ş.
ÖZEL ŞEKER FABRİKALARI	DOĞUŞ YİYECEK VE İÇECEK ÜRETİM SAN. TİC.A.Ş.(Afyon)
	KESKİNKILIÇ GIDA SAN.TİC. A.Ş.
	ÇORUM ŞEKER FABRİKASI A.Ş.
	SUKKAR ŞEKER ÜRETİM A.Ş. (Erzurum-Erzincan)
	TUTGU GIDA A.Ş.(Kırşehir)
	BOR ŞEKER A.Ş.
	ADAPAZARI ŞEKER FABRİKASI A.Ş.
	MUTLUCAN ŞEKER ÜRETİM GIDA SAN. VE TİC.A.Ş.(Elbistan)
	KÜTAHYA ŞEKER FABRİKASI A.Ş.
	MUŞ ŞEKER ÜRETİM A.Ş.
	BİNBİRGIDA TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş. (Alpullu)
KOTAYA ESAS TOPLAM KAPASİTE: 3 MİLYON 309 BİN TON	
NİŞASTA BAZLI ŞEKER (NBS) ÜRETEEN ŞİRKETLER	
KOTA KAPSAMINDA NBS ÜRETEEN ŞİRKETLER	KOTA KAPSAMINDA NBS ÜRETEEN ŞİRKETLER
Amylum Nişasta San. Ve Tic. A.Ş.	Ak Nişasta (Kırklareli),
Cargill Tarım ve Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	GSF Gıda Üretim San.Tic. (Sakarya),
PNS Pendik Nişasta Tic. A.Ş.	Ay Nişasta (Mardin),
Sunar Mısır Entegre Ttesisleri	Beşan Nişasta (Gaziantep),
Tat Nişasta San. ve Tic. A.Ş.	Omnia Nişasta San. Tic. A.Ş. (Adana).
KOTAYA ESAS TOPLAM KAPASİTE:1 MİLYON 95 BİN TON	TOPLAM KAPASİTE: YAKLAŞIK 350 BİN TON



Hammadde olarak mısır kullanan nişasta bazlı tatlandırıcılar doğrudan tüketilmemekte, daha çok şekerli ürünler sanayiinde girdi olarak kullanılmaktadır. Bu tatlandırıcıların başlıca kullanım alanları şekerlemeler, şekerli ve unlu mamüller, geleneksel tatlılar, dondurma, helva, reçel ve marmelat, alkollü ve alkolsüz içeceklerdir.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (TÜRKŞEKER); Sektörde 15 Şeker Fabrikasının yanı sıra,

3 Makina, 1 Elektromekanik Aygıtlar, 1 Alkol Fabrikası ve 1 Şeker Enstitüsü ile 98 yıldır ülkemizin önde gelen sanayi kuruluşlarındandır.

Amasya Şeker Fabrikası A.Ş., Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş. ve Konya Şeker Fabrikası A.Ş. PANKOBİRLİK bünyesinde özel şirket statüsündedir. Pankobirlik; mahalli pancar ekicileri kooperatifleri ile TÜRKŞEKER'in ortak teşebbüsleriyle, pancar tarımının gelişmesi ve mahalli kooperatiflerin ekonomik ve teknik





noksanlıklarını gidererek haklarının korunması amacıyla kurulmuş bir üst birliktir.

Daha önceleri TÜRKŞEKER'in Bağlı Ortaklığı statüsünde olan Kütahya Şeker Fabrikası A.Ş. ve Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.'deki TÜRKŞEKER'e ait kamu hisseleri özelleştirme programına alınmıştır. Kütahya Şeker Fabrikası A.Ş. 2004 yılında Torunlar Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye, Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş. ise S.S. Adapazarı Pancar Ekicileri

Kooperatifi'ne satılmıştır. Adapazarı Şeker Fabrikası halen Yıldız Holding bünyesinde üretime devam etmektedir. Aksaray'da yer alan Keskinkılıç Gıda San. ve Tic. A.Ş.'ye ait şeker fabrikası ise kuruluşundan bu yana özel statüdedir. Afyon, Alpullu, Bor, Çorum, Elbistan, Erzincan, Erzurum, Kırşehir, Muş, Turhal Şeker Fabrikaları ise Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından satışı yapılarak 2018 yılında özelleştirilmiştir.





Türkiye’de Şeker Rejimi

Ülkemiz ekonomisinin ağırlıklı olarak tarıma dayalı olması nedeniyle;

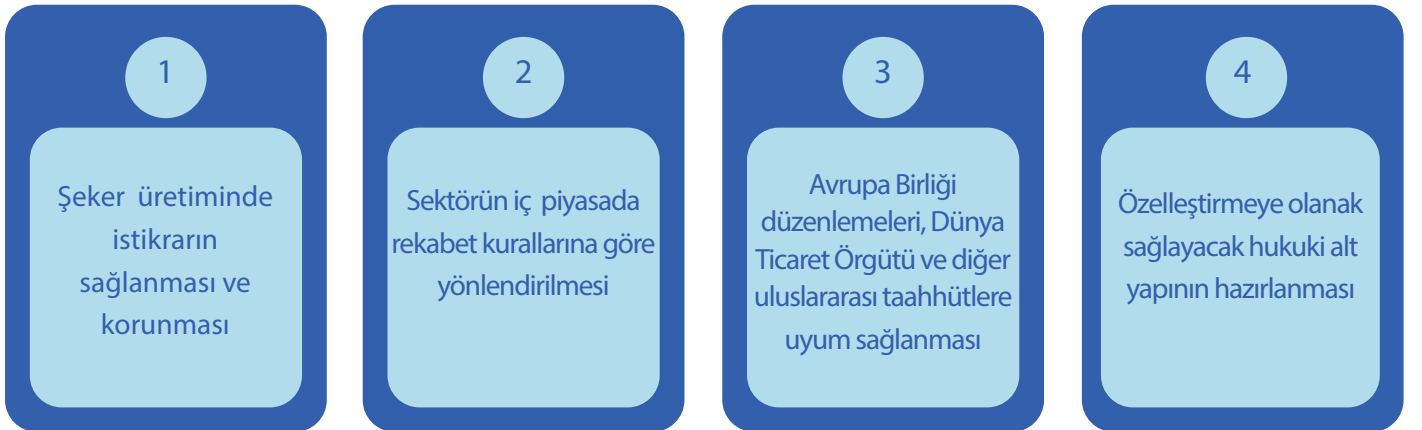
- Yurtiçi şeker ihtiyacının, yurtiçi kaynaklardan karşılanması,
- Sektörde rakip durumda olan ürünlerin birbirleri ile denge içerisinde; istikrarlı olarak ve bir program dahilinde üretilmeleri,
- Yeterli düzeyde üretimin sürdürülebilirliği

gibi hususlar büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’nin gıda tüketimine yönelik şeker ihtiyacı, şeker pancarından üretilen beyaz şeker ve nişastadan üretilen glukoz ve izoglukoz ile karşılanmakta olup ülkemiz şeker sektörü 1925 yılından bu yana özel mevzuat hükümlerine göre düzenlenmektedir.

Türkiye’de şeker rejimini düzenleyen 22 Haziran 1956 tarihli ve 6747 sayılı Şeker Kanunu’nun birçok maddesinin işlerliğini yitirmesi sektörde yeni bir hukuki altyapı oluşturulması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu nedenle 1996 yılından itibaren şeker rejiminin yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış ve 19 Nisan 2001 tarihinde halen uygulanmakta olan 4634 sayılı Şeker Kanunu yürürlüğe girmiştir.

4634 Sayılı Şeker Kanunu’nun İlkeleri :



Türkiye’de Şeker Sektörü; 2002/2003 pazarlama yılından bu yana, 4634 sayılı Şeker Kanunu ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan Yönetmelikler çerçevesinde düzenlenmektedir.

27/03/2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7103 sayılı “Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 4634 sayılı Şeker Kanunu yeniden düzenlenmiştir.



Yeni düzenleme ile;

- Sektörü düzenleme ve denetleme görevini yürütmek,
- Şirketlerin yapacakları kapasite değişikliklerine göre ve/veya mücbir sebeplerin tespiti durumunda bünyelerindeki fabrikalar arasında kota aktarımına karar vermek,
- İç fiyat, arz-talep dengesi ve spekülasyon etkileri dikkate alınarak, şeker ticaretinde yapılması istenen düzenlemeler konusundaki görüşlerini Ticaret Bakanlığı'na bildirmek,

- Bu Kanunun amaçlarına uygun olarak sektörle ilgili diğer hususlarda kararlar almak ve uygulamak,
 - Şirket ve bünyesindeki fabrikalarda, görevleri ile ilgili konularda araştırma ve denetimde bulunmak, bu amaçla gerektiğinde ilgili kurum, kuruluşlarla çalışmak,
 - Kanun ve Kanuna dayanılarak çıkarılacak Yönetmeliklerle ilgili olarak verilen diğer görevleri yerine getirmek,
- Tarım ve Orman Bakanlığı'nın,





- Şeker üretimi ve arzında istikrarı sağlamak amacıyla pazarlanacak şeker miktarını, sakaroz kökenli ve diğer şekerler için ayrı ayrı olmak üzere şeker türlerine göre, gerektiğinde dönemsel olarak kotalar ile belirlemek,
- Kotaların iptal ve transferleri hakkında kararlar almak ve bu kararları uygulamak,
- Yeni fabrika kurulabilmesi ve/veya mevcut fabrikaların kapasitelerini artırabilmeleri için şirketlere yeni kota tahsis etmek,

- Zorunlu hallerde pazarlamayı içinde kotalar arası şeker transferi yapılması, A kotasının bir kısmı pazarlanamadığı takdirde, pazarlanamayan miktarın gelecek yılın A kotasına aktarılması ve bir sonraki yılın A kotasına aktarılan miktar kadar düşürülmesi veya cari pazarlama yılı içinde, şirketlerin talep etmesi durumunda, pazarlanamayan A kotasının tamamının veya bir kısmının, aynı pazarlama yılı içinde ihraç edilmek kaydıyla C şekerine aktarılması

Cumhurbaşkanı'nın yetkisine bırakılmıştır.





4634 sayılı Şeker Kanunu ve ilgili yönetmeliklere göre;

A kotası pancar fiyatı; “Şeker fabrikası işleten gerçek ve tüzel kişiler ile üretici ve/veya üretici temsilcileri arasında, pancar ekiminden önce, yıllık enflasyon oranı, üretici maliyetlerindeki artış, dünya pancar fiyatları ve alternatif ürün paritesi dikkate alınarak”, “C şekeri karşılığı C pancarı fiyatları ise, dünya borsa fiyatları da göz önünde bulundurularak”

Şeker satış fiyatları; şeker fabrikası işleten gerçek ve tüzel kişiler tarafından serbestçe belirlenmektedir. Şekerin üreticiden tüketiciye istikrarlı bir fiyattan ulaşmasını ve şeker arzının spekülâtif amaçlı girişimlerden korunarak düzenliliğini sağlamak üzere depolama prim ve kesinti sistemi oluşturulmuştur.

7103 sayılı Kanununun 47 nci maddesi ile, 4634 sayılı Kanununun 3 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası “Şirketlerin A ve B kotaları Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından her yıl en geç 30 Haziran tarihine kadar, yurt içi şeker talebi, fabrikaların işleme ve şeker üretim kapasiteleri göz önünde bulundurularak müteakip beşer yıllık dönemler için tespit edilir.” şeklinde değiştirilmiştir. Aynı madde ile ülke toplam A kotası şekerinin %10’u olan NBŞ kotası, %5’e düşürülmüştür. 7103 sayılı Kanununun 49 uncu maddesi ile 4634 sayılı Kanuna eklenen Geçici 11 inci Madde ile nişasta kökenli şekerler için belirlenecek kota miktarında yapılan değişiklik sonucu ortaya çıkan kota fazlası, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.’ye aktarılmıştır.



Arz Talep Durumu

Ülkemizde şeker sektörü, 4634 sayılı Şeker Kanunu yürürlüğe girmeden önce, dönemsel olarak değişen ithalatçı ve ihracatçı konumu ile istikrarsız bir üretim seyri izlemiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda üretim miktarında meydana gelen istikrarsızlıklar sektörü kimi zaman ithalat riski, kimi zaman da stok sorunu ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle, stratejik öneme sahip olan şekerin üretim planlaması ve kontrolü büyük önem taşımaktadır. Üretim planlaması; coğrafi konumu nedeniyle pancardan şeker üreten ülkemizde şeker fiyatlarının dünya fiyatlarına göre yüksek olması, Dünya Ticaret Örgütü'ne taahhütlerimiz kapsamında şeker ihracatına sübvansiyon uygulanamaması ve pancardan şeker

üretiminin göz ardı edilemeyecek boyutta yarattığı katma değer nedenleriyle, "yıllık yurtiçi şeker ihtiyacı ve güvenlik stoku" esasına göre yapılmaktadır.

4634 sayılı Şeker Kanunu ile Türkiye'de şeker talebini karşılayacak düzeyde üretim planlaması yapılmakta olup ülke içinde pazarlanacak şeker miktarı, Cumhurbaşkanı tarafından tahsis edilen kotalar ile belirlenmektedir. Ülkemizin yıllık şeker ihtiyacının %95'i pancar şekeri, % 5'i ise nişasta bazlı şeker ile karşılanmak üzere programlanmaktadır. 7103 sayılı Kanun ile 2019/2020 pazarlama yılından itibaren her yıl Cumhurbaşkanı kararı ile NBŞ kotası ülke toplam A kotasının % 2,5'i oranında belirlenmiştir. Yıllar itibariyle pancar şekeri ve NBŞ kotaları aşağıda verilmiştir.

Tablo 11: Pancar Şekeri ve NBŞ Kotaları (Bin Ton)

Pazarlama Yılı	Pancar Şekeri Kotası (A)	NBŞ Kotası (A)	Toplam A Kotası
2018/2019	2.565	135,00	2.700
2019/2020	2.633	67,50	2.700
2020/2021	2.633	67,50	2.700
2021/2022	2.633	67,50	2.700
2022/2023	2.681	68,75	2.750
2023/2024	2.837	72,75	2.910

Not: NBŞ için B kotası tahsis edilmemektedir.



Tablo 12: 2023/2024 Pazarlama Yılı Şekeri Kotaları

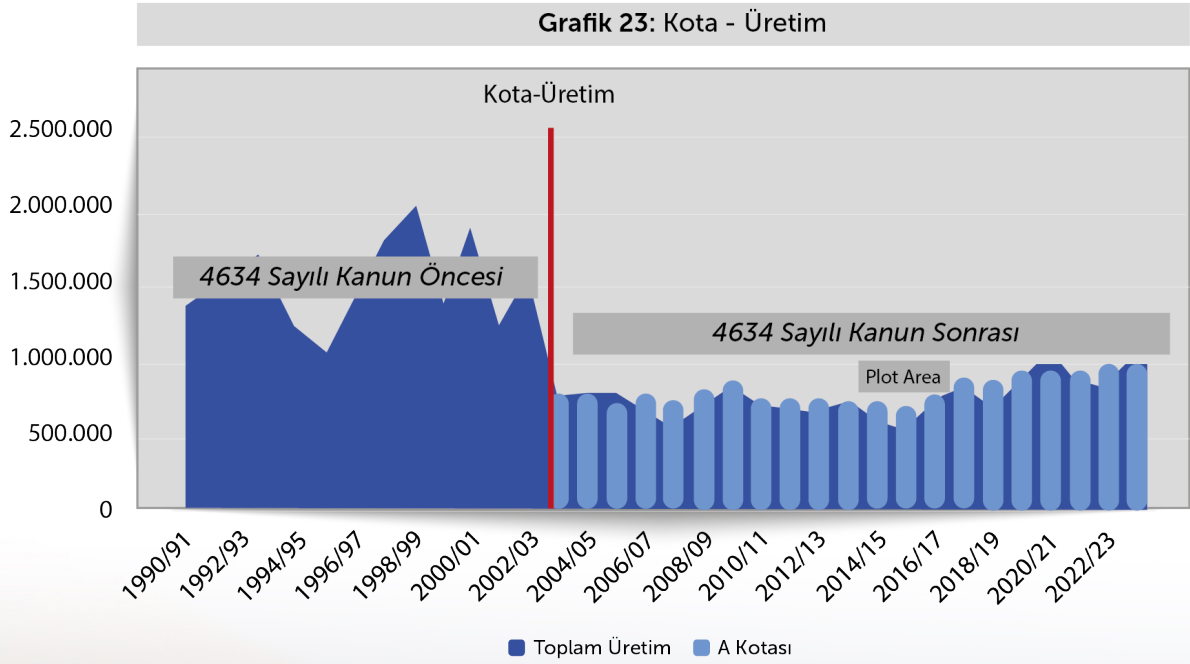
PANCAR ŞEKERİ		A Kotası Şeker (Ton)	Pancar Şekerinde Payı (%)	B Kotası Şeker (Ton)
KAMU	TÜRKŞEKER (15 Fabrika)	1.044.950	36,83	52.248
KOOPERATİF FABRİKALARI	KONYA ŞEKER SAN. VE TİC. A.Ş. (Konya, Çumra)	474.870	16,74	23.744
	KAYSERİ ŞEKER FABRİKASI A.Ş. (Kayseri, Boğazlıyan, Turhal)	457.280	16,12	22.864
	AMASYA ŞEKER FABRİKASI A.Ş.	77.950	2,75	3.898
	KOOPERATİF FABRİKALAR TOPLAMI	1.010.100	35,60	50.506
ÖZEL ŞEKER FABRİKALARI	DOĞUŞ YIYECEK VE İÇECEK ÜRETİM SAN. TİC.A.Ş.(Afyon)	130.510	4,60	6.526
	KESKİNKILIÇ GIDA SAN.TİC. A.Ş.	112.360	3,96	5.618
	ÇORUM ŞEKER FABRİKASI A.Ş.	103.240	3,64	5.162
	SUKKAR ŞEKER ÜRETİM A.Ş. (Erzurum-Erzincan)	71.230	2,51	3.562
	TUTGU GIDA A.Ş.(Kırşehir)	75.600	2,66	3.780
	BOR ŞEKER A.Ş.	70.560	2,49	3.528
	ADAPAZARI ŞEKER FABRİKASI A.Ş.	63.210	2,23	3.160
	MUTLUCAN ŞEKER ÜRETİM GIDA SAN. VE TİC.A.Ş.(Elbistan)	47.690	1,68	2.384
	KÜTAHYA ŞEKER FABRİKASI A.Ş.	47.670	1,68	2.383
	MUŞ ŞEKER ÜRETİM A.Ş.	37.870	1,33	1.893
	BİNBİRGIDA TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş. (Alpullu)	22.260	0,78	1.113
ÖZEL ŞEKER ŞİRKETLERİ TOPLAMI	782.200	27,57	39.109	
PANCAR ŞEKERİ TOPLAMI	2.837.250	100,00	141.863	
NİŞASTA BAZLI ŞEKER (NBŞ) ÜRETEEN ŞİRKETLER		A Kotası Şeker (Ton)	Şirket Payı (%)	
Amylum Nişasta San. Ve Tic. A.Ş.		31.893	44	
Cargill Tarım ve Gıda San. Ve Tic. A.Ş.		22.633	31	
PNS Pendik Nişasta Tic. A.Ş.		10.330	14	
Sunar Mısır Entegre Ttesisleri		4.685	6	
Tat Nişasta San. ve Tic. A.Ş.		3.209	4	
NBŞ TOPLAMI		72.750	100	
ÜLKE TOPLAM KOTASI		2.910.000		



2023/24 pazarlama yılında TÜRKŞEKER'e; 1.044.950 ton A kotası, 52 bin 248 ton B kotası tahsis edilmiştir.

4634 sayılı Şeker Kanunu'nun uygulamaya başladığı 2002/03 pazarlama yılı öncesi gerçekleşen üretim miktarları ile Kanun sonrası tahsis edilen kota ve gerçekleşen şeker üretim miktarları aşağıdaki grafikte

gösterilmiştir. Ülkemizde şeker pancarı üretimi; her yıl belirlenen şeker kotalarına bağlı olarak şirketler tarafından programlanmaktadır. Şeker üretiminde ve dolayısıyla pancar üretiminde kota uygulaması ülke kaynaklarının optimum düzeyde verimli ve etkin kullanımını sağlamaktadır.





Türkiye’de Şeker Pancar Tarımı

Ülkemizde şeker fabrikalarının kurulmasının ana hedefi; ülkemizin şeker ihtiyacının karşılanması yanında, tarımı ve dolayısıyla çiftçiyi kalkındırmaktır. Şeker pancarı tarımı ülkemizin sosyoekonomik yaşantısında çok önemli rol oynamıştır. Şeker pancarı tarımının gelişmesi sonucu şeker üretimi önemli derecede artmıştır. Diğer taraftan şeker pancarı yalnız sanayi hammaddesi değil, aynı zamanda besi hayvancılığında çok kıymetli gıda olan yaprak, baş ve posa ile bir yem bitkisidir. Bu ürünün gelişmesi, et ve süt üretiminin artmasına, böylece artan gıda kalitesi ile daha yüksek hayat standardının oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Pancar tarımı; taşımacılık, tarım alet ve makinaları başta olmak üzere birçok sanayinin gelişmesine, gübre, ilaç gibi girdilerin kullanımı ile endüstriyel sektöre önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, şeker pancarı, ekim yapılan alana eşdeğer bir orman alanına kıyasla 3 kat daha fazla oksijen ürettiğinden, tüm canlılar için hayati önem arz eden bir oksijen kaynağı olmakta, kendinden sonra

ekilecek ürünlerde verim artışı sağlamakta, alternatiflerine göre daha fazla istihdam imkanı sağlamaktadır.

Şeker pancarı tarımı, çiftçiyi köye ve tarlaya bağlayarak ailenin bütün fertlerine iş imkânı sağlamakta, göçün önlenmesinde, bölgelerarası gelişmişlik farkının azaltılmasında ve kırsal kesimin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır.

Daha ziyade ılık ancak nemli olmayan iklime sahip karasal iklim bölgelerinde yetişen şeker pancarı tarımı; Doğu Karadeniz, Ege ve Akdenizin sahil şeridi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi dışındaki tüm bölgelerde yapılmaktadır. Sözleşmeli üretimin ilk örneklerinden biri olup tarımın sanayiye entegre olmasını sağlamış ve gıda sanayinin temel taşı oluşturmuştur.

Pancar bir münavebe bitkisi olup bölgesel özelliklere göre dört yılda veya üç yılda bir ekilmektedir. Ülkemizde şeker pancarı her yıl üreticilerle yapılan “Şeker Pancarı Üretim Sözleşmesi” esaslarına uygun olarak yapılmaktadır.





TÜRKŞEKER, kuruluşundan itibaren pancar tarımında maliyetleri düşürmek ve üretici gelirlerini yükseltmek amacıyla verim ve kaliteyi artırma çalışmalarına önem vermiştir. Bu amaçla, pancar ekim alanlarında modern tarım tekniklerinin uygulanması için yapılan çalışmalar yoğunlaştırılmış, toprak işleme, kaliteli tohum kullanma, gübreleme, sulama ve mekanizasyon tedbirleri ile verim ve kalitenin artırılması, üretim masraflarının azaltılması suretiyle de üretici gelirlerinin artırılmasında büyük mesafeler kaydedilmiştir.

Şeker Sanayi, şeker pancarını yetiştiren büyük çiftçi ailesi ile güçlü bir ilişki kurmuştur. Şeker pancarının yetiştirilmesinde çiftçiye gerekli olan tarım aletleri, gübre, çeşitli malzeme

ve nakdi yardımlar yapılırken, çiftçinin eğitim ve kültürünün artırılmasına da katkı sağlamıştır.

Şeker pancarı üretimi; ilgili Kanun ve Yönetmelik hükümleri doğrultusunda, şirketlere tahsis edilen pancar şekeri kotalarının üretim garantisi için, belirlenen pancar ekim alanlarında, üreticiler ve/veya temsilcileri ile şirketler veya fabrikalar arasında sözleşme düzenlenmesi suretiyle kotalı olarak yapılmaktadır.

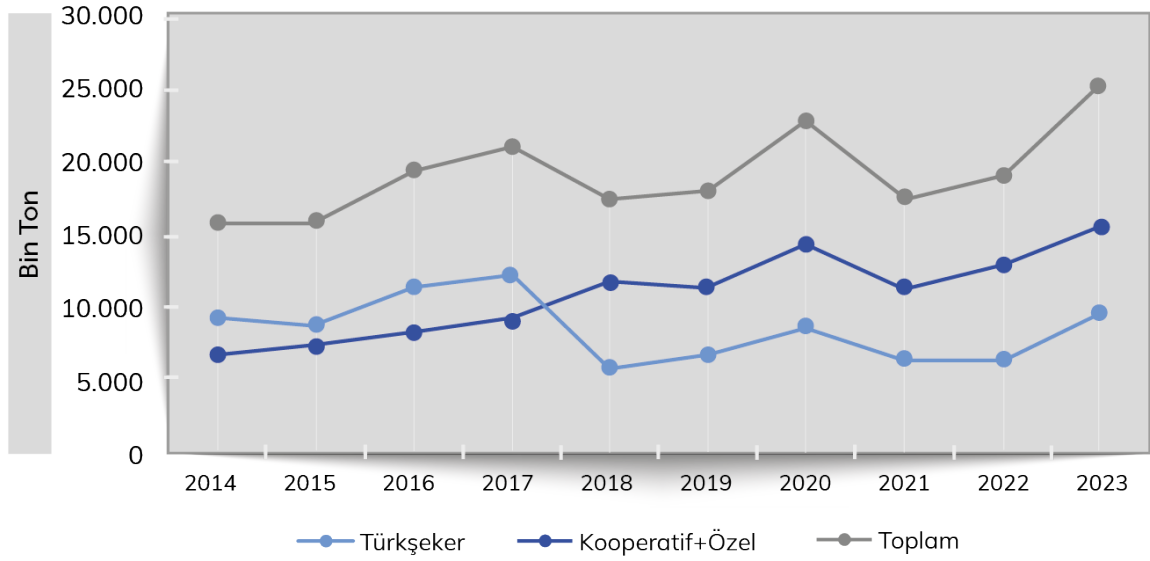
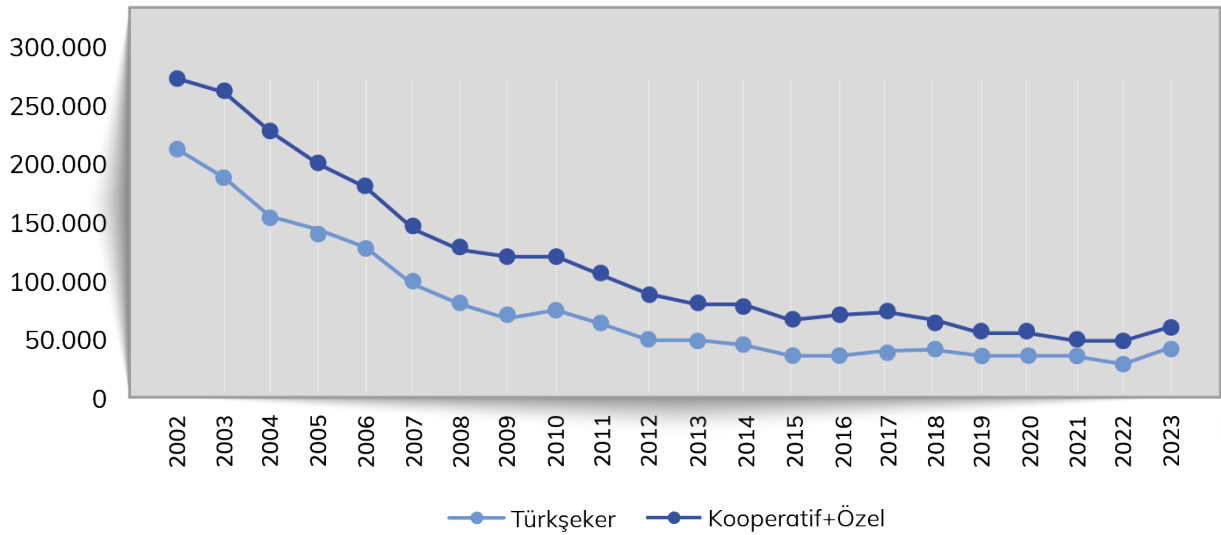
2018 yılına kadar 25 şeker fabrikası ile faaliyetlerini sürdüren TÜRKŞEKER, 2018 yılından itibaren 15 şeker fabrikası ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Aşağıdaki tablo ve grafikteki veriler buna göre düzenlenmiştir.



Pancardan şeker üreten şirketler tarafından 2023 yılında, 3 milyon 328 bin dekar alanda, 99 bin 714 çiftçi tarafından pancar ekimi yapılmış, pancar üretimi 25 milyon 250 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında gerçekleşen pancar üretimi tüm zamanların en yüksek değerine ulaşmış olup son 10 yıla ait pancar üretimine ilişkin temel veriler tablo'da yer almaktadır.

Tablo 13: Türkiye'de Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları

Yıllar	Pancar Eken Çiftçi Sayısı	Ürün Taşıyan Alan (Da)	Üretilen Pancar (Ton)	Verim (Ton/Da)	Baz Alım Fiyatı (A Kotası) (TL/Ton)
2014	124.354	2.874.607	16.743.045	5,824	159
2015	103.400	2.739.912	16.022.783	5,848	191
2016	105.460	3.219.533	19.592.731	6,086	194
2017	110.131	3.388.829	21.149.020	6,241	210
2018	106.237	2.906.976	17.436.100	5,998	235
2019	88.279	3.100.807	18.054.320	5,822	300
2020	93.812	3.363.484	23.025.738	6,846	336
2021	86.296	3.023.553	17.767.086	5,876	420
2022	77.065	2.954.052	19.253.962	6,518	1.400
2023	99.714	3.628.146	25.250.213	6,960	1.750


Grafik 24: Pancar Üretimi

Grafik 25: Türkiye'de Pancar Eken Çiftçi Sayıları


Tablo 14: TÜRKŞEKER'in Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları

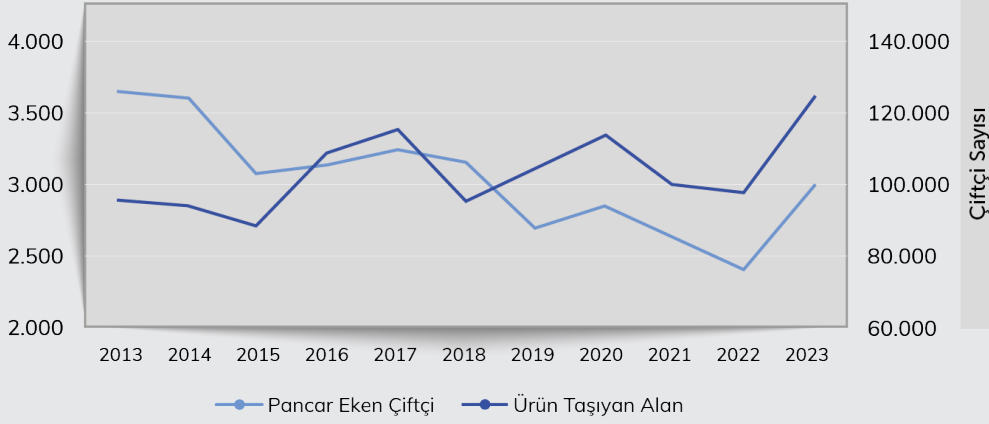
Yıllar	Pancar Eken Çiftçi Sayısı	Ürün Taşıyan Alan (Da)	Üretilen Pancar (Ton)	Verim (Ton/Da)	Baz Alım Fiyatı (A Kotası) (TL/Ton)
2014	45.652	968.910	5.491.632	5,669	157,50
2015	36.057	883.760	5.002.230	5,660	190,00
2016	36.400	1.066.467	6.556.324	6,147	190,00
2017	38.298	1.109.462	6.936.251	6,252	210,00
2018	40.240	953.602	5.763.711	6,044	235,00
2019	34.424	1.105.924	6.651.672	6,015	300,00
2020	38.238	1.241.827	8.582.038	6,911	336,00
2021	36.821	1.194.881	6.470.264	5,415	420,00
2022	28.427	1.037.469	6.350.317	6,121	1.400,00
2023	40.132	1.483.800	9.698.334	6,536	1.750,00

Tarımda ve sanayide istihdam açısından önemli bir yere sahip olan şeker pancarının tarlaya ekilmesinden, üretilen şekerin sofraya gelinceye kadar her aşamasında sağlıklı hammadde sağlıklı mamul anlayışıyla hareket eden TÜRKŞEKER, pancar üreticilerinin uzun vadede

düzenli gelir temin etmeleri hususuna özel hassasiyet göstermekte, üretici maliyetlerinde; pancar üretim giderleri, tarla kirası, gübre bedeli, tohum bedeli, mücadele ilacı, mibzer kirası, iş gücü, çeki gücü, nakliye gibi masraf unsurları ayrı ayrı değerlendirmektedir.



Grafik 26: Türkiye’de Pancar Ekim Alanı ve Çiftçi Sayısı



2023 yılında üreticiler tarafından TÜRKŞEKER’e teslimi taahhüt edilen %16 polar şeker ihtiva eden, net bir ton A kotası şeker pancarı baz alım kesin fiyatı 1.750 TL olarak tespit edilmiştir. Ayrıca taahhüt edilen

A kotasını tamamlayan çiftçilere “Kota Tamamlama Primi” ödenmektedir. Bu kapsamda kotasını tamamlayan çiftçilerimiz için A kotası şeker pancarı alım fiyatı 1.855 TL/ton’a ulaşmaktadır. 2023 yılı ürünü net (firesi düşürülmüş) bir ton C pancarı alım fiyatı ise 1.050 TL olarak belirlenmiştir. TÜRKŞEKER tarafından 2023 yılında çiftçilere 18,7 milyar TL pancar bedeli ödenmiş olup bunun %30’u yani 5 milyar 571 milyon TL’si aynı ve nakdi avans olarak ürün yetiştirme sürecinde önceden ödenmiştir.

2023 yılında A kotası şeker pancarı baz alım kesin fiyatı 1.750 TL/ton olarak belirlenmekle birlikte, .bu yıl oluşan polar şeker varlığına (%16,79) göre 1 ton A kotası şeker pancarının alım fiyatı 1.836,98 TL olmuş, “Kota Tamamlama Primi”, “Pancar Üretimini Teşvik Primi”, “Pancar Temizleme ve Yükleme Primi” ve bu yıl uygulanan “Erken Teslim Tazminatı” ile birlikte net 1 ton A kotası şeker pancarının ortalama alım fiyatı 1.956,01 TL olarak gerçekleşmiştir.







Şeker Üretimi

Türkiye’de halihazırda; yıllık 3 milyon 309 bin tonu pancar şekeri, 1 milyon 95 bin tonu nişasta bazlı şeker olmak üzere toplam 4 milyon 404 bin ton şeker üretim kapasitesi mevcuttur. Pancar şekeri üretimine tahsis

edilen kota ile gerçekleşen A kotası şeker üretim miktarları TÜRKŞEKER ve Özel Fabrikalar itibariyle aşağıdaki tabloda verilmiştir.

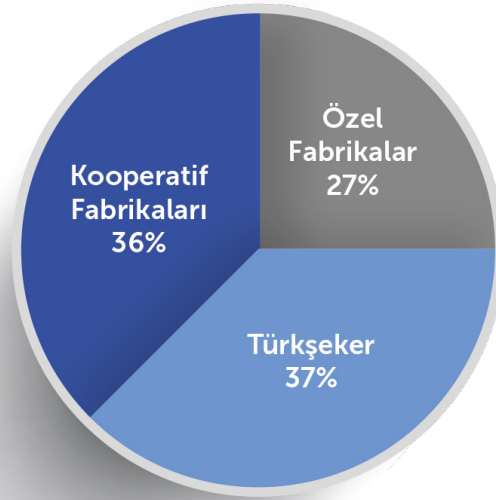
Tablo 15: Kota - Üretim İlişkisi (Pancar Şekeri A Kotası)

PY	TÜRKŞEKER			Kooperatif+Özel Fabrikalar			Genel Toplam		
	Kota (Ton)	Üretim (Ton)	Üretim/Kota (%)	Kota (Ton)	Üretim (Ton)	Üretim/Kota (%)	Kota (Ton)	Üretim (Ton)	Üretim/Kota (%)
2014/15	1.261.800	1.079.800	86	998.100	975.173	98	2.259.900	2.054.973	91
2015/16	1.251.000	988.495	79	999.000	902.462	90	2.250.000	1.890.957	84
2016/17	1.361.700	1.361.700	100	1.023.300	1.021.780	100	2.385.000	2.383.480	100
2017/18	1.500.100	1.488.844	99	1.036.400	1.036.400	100	2.536.500	2.525.244	100
2018/19*	901.350	682.096	76	1.663.650	1.523.409	92	2.565.000	2.205.505	86
2019/20	934.000	893.027	96	1.698.500	1.564.541	92	2.632.500	2.457.568	93
2020/21	935.100	935.100	100	1.697.400	1.697.263	100	2.632.500	2.632.363	100
2021/22	939.900	869.050	92	1.692.600	1.600.249	95	2.632.500	2.469.299	94
2022/23	979.700	790.235	81	1.701.550	1.660.073	98	2.681.250	2.450.308	91
2023/24	1.044.950	1.044.950	100	1.792.300	1.791.524	100	2.837.250	2.837.474	100

(*): 16 şeker fabrikası. 4634 sayılı kanun Geçici 11. maddesi kapsamında özelleştirilen fabrikaların 2018/2019 PY’de üretimlerinin kotalarının %90’ının altında kalması nedeniyle 41.404,4 ton kota TÜRKŞEKER’e aktarılmıştır. Böylece TÜRKŞEKER tarafından fiili olarak kullanılan A kotası 901.350 ton+41.404,4 ton = 942.754,4 ton olmuştur.

2023/24 pazarlama yılında Cumhurbaşkanı Kararı ile pancardan şeker üreten şirketlere 2 milyon 837 bin 250 ton A kotası, 141.863 ton B kotası tahsis edilmiştir. Ülke genelinde 183 gün süren kampanya sonucunda 25 Milyon 250 bin 213 ton pancar üretimine karşılık 24 milyon 251 bin 403 ton şeker

pancarı işlenmiş ve 3 milyon 335 bin 353 ton şeker üretilmiştir. Ülke tarihinin en yüksek seviyesine ulaşılan 2023/2024 pazarlama yılında A kotası şeker üretiminin %37’si Kamu, %36’sı Kooperatif ve %27’si de özel şeker fabrikaları tarafından gerçekleştirilmiştir.

**Grafik 27: 2023/2024 Üretimini Şirket Bazında Dağılımı****Tablo 16: Türkiye’de Yıllar İtibariyle Toplam Pancar Şekeri Üretimi**

Yıllar	Kampanya Süresi (Gün)	İşlenen Pancar (ton)	Üretilen Şeker (Ton)	Bedele Esas Polar Şeker Varlığı (%)
2014/15	95	16.188.752	2.057.895	15,24
2015/16	90	15.418.923	1.976.124	15,37
2016/17	112	18.715.614	2.559.122	16,42
2017/18	115	20.467.586	2.769.588	16,08
2018/19	95	17.049.102	2.273.263	15,88
2019/20	99	17.751.820	2.535.602	16,69
2020/21	70-177	22.291.911	3.069.306	16,53
2021/22	43-132	17.423.766	2.519.549	16,93
2022/23	54-149	18.858.051	2.652.190	16,65
2023/24	82-182	24.251.403	3.335.353	16,93

Kaynak: Şeker Dairesi Başkanlığı

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. ’nin şeker üretim politikası; öncelikle tahsis edilen kotayı karşılayacak seviyede, standartlara

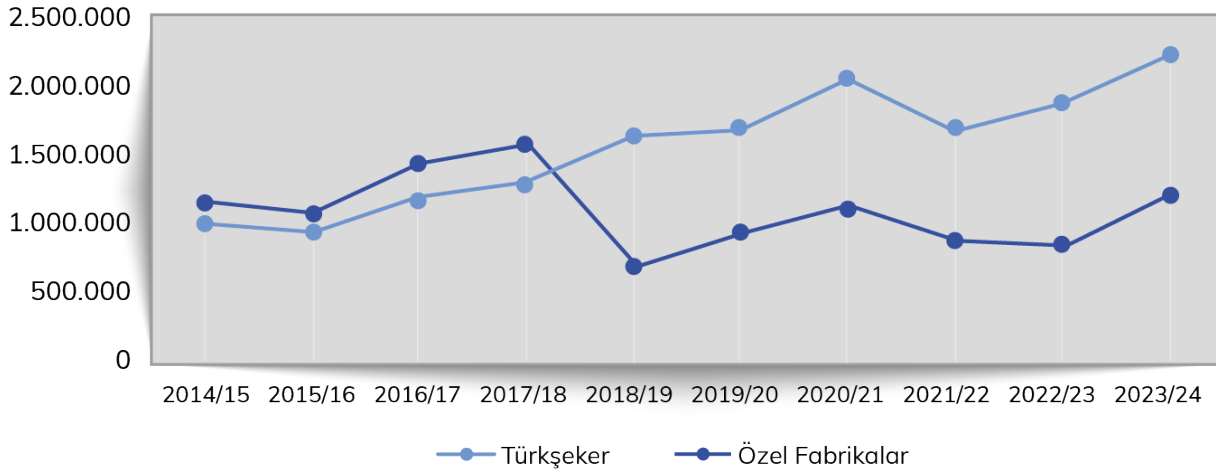
uygun kalitede, asgari maliyet ve azami katma değer yaratacak şekilde şeker üretimi yapmaktadır.



Tablo 17: TÜRKŞEKER'e Ait 15 Şeker Fabrikasının Yıllar İtibariyle Şeker Üretimi

Yıllar	Kampanya Süresi (Gün)	İşlenen Pancar (ton)	Üretilen Şeker (Ton)	Bedele Esas Polar Şeker Varlığı (%)
2014/15	90	4.607.500	601.580	14,84
2015/16	87	5.883.900	547.226	14,67
2016/17	116	6.486.200	755.527	15,94
2017/18	109	11.610.000	833.319	15,91
2018/19	90	5.508.900	685.290	15,62
2019/20	110	6.442.000	894.670	16,91
2020/21	140	8.165.000	1.072.700	16,57
2021/22	105	6.245.000	869.050	17,09
2022/23	99	6.145.000	827.920	16,51
2023/24	154	9.060.000	1.161.100	16,80



**Grafik 28: Şeker Üretimi (Ton)**

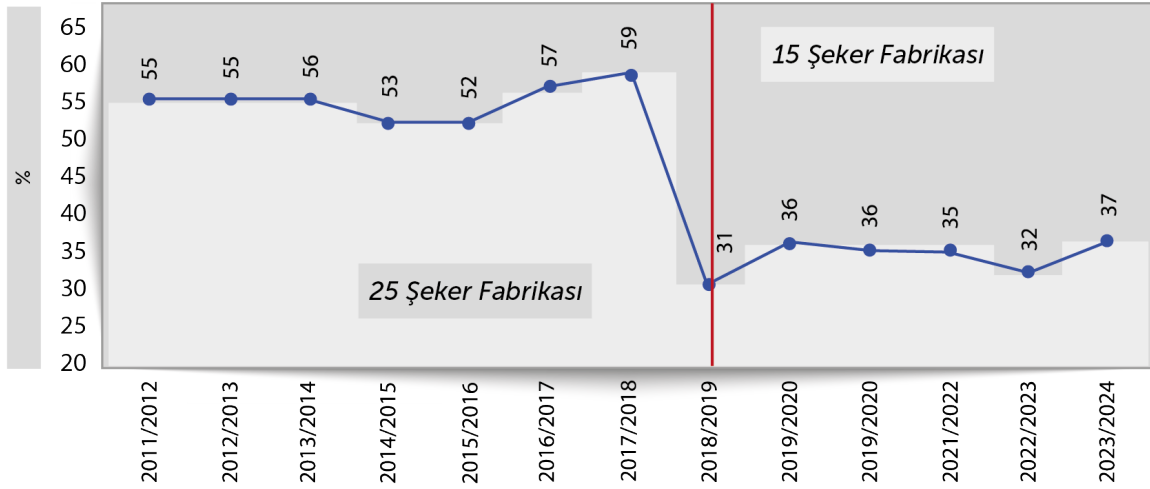
2018 yılında 10 şeker fabrikasının özelleştirilmesi sonrasında TÜRKŞEKER'in yıllık şeker üretim kapasitesi 1 milyon 176 bin ton olmuştur. Tarım ve Orman Bakanlığı Şeker Dairesi Başkanlığı tarafından; 2022/23 pazarlama yılı için tahsis edilen pancar şekeri kota miktarının, toplam pancar şekeri kotaya esas kapasitesinin %90'ına ulaşmasından dolayı TÜRKŞEKER'in kapasitesinin %5 artırılarak 1.234.739 ton olarak belirlendiği bildirilmiştir.

2002/2003 pazarlama yılında Türkiye toplam pancar şekeri üretiminin %74'ü TÜRKŞEKER tarafından üretilirken, fabrika sayısı ile orantılı olarak bu oran azalmıştır. 2023/24 pazarlama yılında TÜRKŞEKER'in 15 şeker fabrikası ile Türkiye pancar şekeri üretimindeki payı, özelleştirmelerin yapıldığı 2018 yılından sonraki en yüksek orana yükselerek %37 olarak gerçekleşmiştir.





Grafik 29: Pancar Şekeri Üretiminde TÜRKŞEKER'in Payı (%)



(---) 2018 yılında 10 şeker fabrikası özelleştirilmiştir.

Şeker Kanunu kapsamında kota tahsisi yapılan 5 şirkete ait yıllık nişasta bazlı şeker üretim kapasitesi yaklaşık 1 milyon 95 bin tondur. Türkiye'de kota kapsamında nişasta bazlı şeker üreten şirketler:

- 1 Amylum Nişasta San. Ve Tic. A.Ş.
- 2 Cargill Tarım ve Gıda San. Ve Tic. A.Ş.
- 3 PNS Pendik Nişasta Tic. A.Ş.
- 4 Sunar Mısır Entegre Ttesisleri
- 5 Tat Nişasta San. ve Tic. A.Ş.

Bunun dışında kota hakkı bulunmayan ve kota tahsis edilmeyen, sadece yurt dışına ihraç edilmek üzere nişasta bazlı şeker üretim faaliyetinde bulunabilen şirketler de bulunmaktadır. Bu şirketler:

- 1 Ak Nişasta
- 2 GSF Gıda Üretim San.Tic.
- 3 Ay Nişasta
- 4 Beşan Nişasta
- 5 Omnia Nişasta San. Tic. A.Ş.

Türkiye'de üretilen nişasta bazlı şeker üretim miktarları toplamı aşağıda tabloda verilmiştir.



Tablo 18: Nişasta Bazlı Şeker Üretimi (Ton)

Pazarlama Yılı	NBŞ Üretimi
2014/2015	622.895
2015/2016	624.062
2016/2017	634.127
2017/2018	591.146
2018/2019	486.139
2019/2020	487.717
2020/2021	590.928
2021/2022	626.956
2022/2023	482.295
2023/24 (Mart)	274.800

Kaynak: Şeker Dairesi Başkanlığı. (Kotasız şirketlerin üretimleri dahil)





Melas ve Yaş Pancar Posası Üretimi ve Kullanım Alanları

Şeker fabrikalarında yan ürün olarak melas ve yaş pancar posası elde edilmektedir. Yaş pancar posası doğrudan veya melas ile karıştırılarak hayvan yemi olarak değerlendirilmektedir. Üretim miktarı işlenen pancar miktarı ile paralellik göstermekte olup yaklaşık olarak işlenen pancarın %30'u oranında yaş pancar posası elde edilmektedir.

Türkiye'de yıllar itibariyle üretilen melas miktarları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 19: Melas Üretimi (Ton)

Yıllar	TÜRKŞEKER	Kooperatif+Özel Fabrikalar*	TOPLAM
2014	229.319	436.765	666.084
2015	204.323	451.266	655.589
2016	286.925	555.791	842.716
2017	276.405	581.363	857.768
2018	247.300	502.803	750.103
2019	283.600	438.607	722.207
2020	381.800	628.741	1.010.541
2021	278.190	425.967	704.157
2022	255.600	483.107	738.707
2023	418.800	665.800	1.084.600

(*):2014-2018 yıllarında Türkşeker bünyesinde bulunan fabrikaların üretim miktarı Kooperatif+Özel Fabrikalarda gösterilmiştir.

Kaynak: Şeker Dairesi Başkanlığı

Tablo 20: Melas İthalat ve İhracatı (Ton)

PY	İthalat	İhracat
2019/20	442.500	261
2020/21	255.778	350
2021/22	410.424	257
2022/23	340.564	858
2023/24*	153.990	1.190

(*): Mayıs Sonu

Türkiye'deki melas üretiminde 2002 yılında TÜRKŞEKER'in payı %71 olarak gerçekleşirken, sektör kompozisyonunda meydana gelen değişiklikler nedeniyle, üretim ve kota miktarlarıyla paralellik içinde %49'a kadar gerilemiş, 2023 yılında TÜRKŞEKER'in payı %39 olarak gerçekleşmiştir.

Yaklaşık %50 şeker içeren melas;

- Fermantasyon hammaddesi olarak,
- Etil alkol üretiminde,
- Doğrudan hayvan yemi olarak,
- İçilebilir kalitede doğrudan damıtılan içkilerde,
- İşilemeyen kalitede endüstriyel tüketim ve ilaç sanayiinde,
- Sirke ve hamur mayasında,
- Briket kömür imalinde,
- İnşaat harçlarında,
- Kozmetik sanayiinde,
- Limon tuzu (sitrik asit) üretiminde

kullanılmaktadır.



Etil Alkol ve Biyoetanol Üretimi ve Kullanım Alanları

Yan ürün olarak elde edilen melastaki şekerin enzimler vasıtası ile fermantasyona uğratarak alkol ve karbondioksit parçalanması metodu ile bazı şeker fabrikalarında etil alkol üretimi de yapılmaktadır.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. bünyesinde yer alan Eskişehir Alkol Üretim Tesisi'nde alkol üretimi gerçekleştirilmektedir. Ayrıca özel statülü şeker fabrikalarından; Konya

Şeker Fabrikasında 84 milyon litre/yıl ve Amasya Şeker Fabrikasında, 10 milyon litre/yıl kapasiteli melastan etil alkol üretmek üzere kurulmuş etil alkol üretim tesisi bulunmaktadır.

Üretilen alkol; alkollü içeceklerde, sağlık sektöründe, sanayi imalatı sektöründe, kozmetik ve dezenfektan sektöründe kullanılmaktadır. Alkol üretimi, çevresel kısıtlar ve talebin sınırlı kalması nedeniyle düşük gerçekleşmektedir.

Tablo 21: İşlenen Melas, Üretilen Alkol - (TÜRKŞEKER)

Yıllar	İşlenen Melas (Ton)	Üretilen Etil Alkol (Bin Litre)
2014	17.010	6.000
2015	15.280	5.480
2016	18.650	6.785
2017	14.060	4.665
2018	30.728	6.410
2019	11.868	3.547
2020	31.200	8.957
2021	15.178	3.016
2022	25.050	6.624
2023	5.660	1.556

Son yıllarda; motorlu taşıtlarda kullanılan yakıtlara, belli oranlarda yerli tarım ürünlerinden elde edilen biyoetanolün katılması uygulamaları artmıştır. Biyoetanolün gelişmiş ülkelerde çevreci yaklaşımlarla kullanımı zorunlu ve yaygındır. Hibrit araçlarda %85'e kadar kullanılabilen biyoetanol, kullanım oranına göre egzoz gazı emisyonlarını %74'e kadar azaltması

nedeniyle BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve ülkemizin de imzaladığı Kyoto Protokolü çerçevesinde desteklenmektedir. Çevreci özelliğinin ve uymakla yükümlü olduğumuz Kyoto Protokolünün Karbon ticaretine yönelik düzenlemelerinin sunduğu avantajları değerlendirmenin yanı sıra biyoyakıtları önemli kılan alternatif ve yerli enerji kaynakları olmasıdır.

Ülkemizde, 16.06.2017 tarihli ve 30098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Benzin Türlerine Etanol Harmanlanması Hakkında Tebliğ” Madde 5 – (1) (Değişik:RG-3/11/2023-32358) ile “Rafinerici lisansı sahipleri tarafından, bir takvim yılı içerisinde, kara tankeri dolumu üniteleri vasıtasıyla teslim edilen benzin türlerinin toplamına, en az %2 (V/V) oranında, yerli tarım ürünlerinden üretilmiş etanolün harmanlanmış olması zorunludur.” getirilmiştir.

TÜRKŞEKER’de, benzine belirli oranda karıştırılarak kullanılan biyoetanol üretimi yapmak amacıyla; 2008 yılında Eskişehir Fabrikasında 15 milyon litre/yıl kapasiteli “Alkol Susuzlaştırma Tesisini”, Tütün, Tütün

Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu’ndan (TAPDK) gerekli izinler alınarak kurulmuştur. 5 günlük deneme çalışması sonucunda 160.000 lt biyoetanol üretilmiştir. Ancak uygun pazar bulunamadığından bu biyoetanol 2014 yılında TAPDK’nın izni ve yönetim kurulunun onayıyla tekrar destile edilerek gıda alkolüne dönüştürülmüştür. Biyoetanol tesisinde 20/02/2018 tarihinden itibaren yeniden biyoetanol üretimine başlanmış olup 2018 yılında 2.113.000 lt, 2019 yılında 96.000 lt biyoetanol üretilmiş ve satışı yapılmıştır.





Ülkemizde TÜRKŞEKER dışında; Tarkim, Tezkim ve Konya Şeker A.Ş. firmaları yakıt biyoetanolü üretmek için Dağıtım Yetki Belgesi almıştır. Tarkim ve Tezkim mısır ve buğdaydan, Konya Şeker pancar şekeri melasından biyoetanol üretimi yapmaktadır. Biyoetanol kullanımının hızla yaygınlaşmasının nedeni, ekonomik olarak değer kazanması ve kullanımında çevreye olumsuz bir etkisinin olmamasıdır. Biyoetanol üretiminin ana gerekçelerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Fosil yakıtların neden olduğu çevresel etkilerin azaltılması,
- CO₂ emisyon değerlerinin düşük olması, (1 Litre Biyoetanol, şeker pancarının yetişmesinden enerji olarak kullanımına kadar geçen süreçte 2,9 kg karbondioksit salınımını engellemektedir. Şeker pancarı, aynı alandaki çam ormanından üç kat daha fazla oksijen üretmektedir.)
- Elde edilen enerjinin son derece güvenilir olması ve enerji konusunda dışa bağımlılığı azaltacak olması,
- Yerli ürün olduğundan diğer yakıtların fiyat belirsizliklerinin ortadan kaldırılması,

- Diğer yakıt kaynaklarının tükenme sürecine girmesi,
- Şeker pancarından üretildiği için tarımsal kalkınmayı geliştiriyor olması,
- Tarımsal ürün fazlalık riskini enerji tarımına yönlendirerek, sürdürülebilir tarımı desteklemesi.

Sonuç olarak ülkemizde motorlu araç sayısının her geçen gün artması, akaryakıt sarfiyatının çok yüksek olması ve petrolün tamamına yakınının yurtdışından temin edilmesi alternatif enerji kaynaklarına yönelmenin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kendi tarım ürünlerimizden elde edilmesi ve çevreci bir yakıt olması sebebiyle biyoetanol üretimine ağırlık verilmesi ve araçların motorlarının bu türyakıtları kullanabilecek esneklikte yapılması önem taşımaktadır. Biyoetanol içerikli benzin kullanıldığında tarım sektörü desteklenecek, daha ucuz yakıt, daha temiz ve sağlıklı bir çevre söz konusu olacak, ayrıca istihdama da katkıda bulunulacaktır.





Şeker Satış – Stok Durumu

Sektörde faaliyet gösteren şirketler, 4634 sayılı Şeker Kanunu kapsamında pazarlama yılı itibariyle belirlenen A kotası kadar şekeri aynı pazarlama yılında yurtiçinde pazarlayabilmektedirler.

Şirketler sahip oldukları A kotası kadar şekeri aynı pazarlamayı içinde pazarlayamamaları

halinde, pazarlanamayan miktar gelecek pazarlama yılının A kotasına aktarılır ve bir sonraki yılın A kotası bu miktar kadar düşürülür veya cari yıl içinde ihraç edilmek üzere C şekerine aktarılabilir. Yine Kanun gereğince şirketler güvenlik stoklarını (B kotası) muhafaza etmek zorundadırlar.

Tablo 22: Türkiye Genelinde Pancar Şekeri Satış - Stok Durumu (Pazarlama Yılı - Ton)

PY	Yurtiçi Satış (A+B Şekeri)	Yurtdışı Satış (C Şekeri - DİİB dahil)	Toplam Satış	Pazarlama Yılı Sonu A Kotası Stoku
2014/15	2.018.792	191.737	2.210.529	22.200
2015/16	1.987.561	32.860	2.020.421	0
2016/17	2.389.014	56.161	2.445.175	0
2017/18	2.267.807	77.012	2.344.819	257.054
2018/19	2.455.327	223.904	2.679.231	7.703
2019/20	2.467.724	56.466	2.524.190	4,430
2020/21	2.507.281	426.788	2.934.069	125.000
2021/22 *	2.573.331	126.339	2.699.671	22.708
2022/23	2.638.165	9.152	2.647.317	0

TÜRKŞEKER, pazarlama stratejisini; şeker için güvenlik stoklarını muhafaza ederek ve pazar göstergelerini dikkate alarak, 4634 sayılı Şeker Kanunu

kapsamında pazarlama yılı itibariyle belirlenen A kotası şekerine göre belirlemekte ve pazar payını koruyacak önlemler almaktadır.



Türkşeker

"Türkiye'nin"

KRISTAL

Türkşeker

"Türkiye'nin"

KRISTAL
ŞEKER

Türkşeker

KRISTAL
ŞEKER

T

1000g

VERGİ
TANIMLARI
DİĞER BİLGİLER
DİĞER BİLGİLER



Şeker İthalat ve İhracatı

Türkiye’de, diğer ürünlerde olduğu gibi şekerde de koruma tedbirleri Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşması, “Pazara Giriş Taahhütleri” doğrultusunda belirlenmiş ve uygulanmaktadır. İthalatta tavan olarak taahhüt edilen % 150 koruma oranından 2004 yılına kadar %10 indirim taahhüt edilmiştir. 2004 yılından itibaren gümrük vergisi %135’e indirilmiş ve halen aynı oran devam etmektedir.

Özel koruma tedbiri öngörülmediğinden

mevcut ithalat koruma oranı, dünya şeker fiyatları ve kur değişikliklerine bağlı olarak zaman zaman yetersiz kalabilmektedir. Dünya borsa fiyatlarının iç fiyatların altında olması, sektörün sürdürülebilirliğinin yüksek koruma oranları ile güvence altına alınmasını gerektirmektedir.

Pancar şekeri ihracatı satış – stok bölümünde verilmiş olup, son 10 yıllık pancar şekeri ithalatı ve NBŞ ithalat – ihracat durumu TÜİK verilerine göre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Yıllar	Pancar Şekeri İthalatı	Nişasta Bazlı Şeker	
		İthalat	İhracat
2014	4.600	13.200	105.900
2015	170000*	15.700	167.200
2016	280.000**	32.400	192.800
2017	230.000***	56.200	193.400
2018	201.000	28.300	232.100
2019	169.000	22.700	232.000
2020	221.000	26.100	268.000
2021	48.699	21.044	408.117
2022	602.479	23.406	346.049
2023	302.570	20.139	267.503

Kaynak: Şeker Dairesi Başkanlığı. (DTM, TÜİK)

(*): 165,9 bin tonu Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında şekerli mamul bünyesinde ihraç edilen şekerdir.

Geriye kalan 3,7 bin ton şeker ise yurtiçinde üretimi yapılamayan özel amaçlı (ilaç, laboratuvar v.b.) şekerlerdir.

(**): 240 bin tonu DİR kapsamında şekerli mamul bünyesinde ihraç edilen şekerdir. 39,5 tonu ise doğrudan ithalat lisansı ile yapılan ithalat olup kalan 0,4 bin ton şeker yurtiçinde üretimi yapılamayan özel amaçlı şekerlerdir.

(***): Bu miktarın 227,8 bin tonu DİR kapsamında şekerli mamul bünyesinde ihraç edilen şekerdir. 2 bin tonu ise yurt içinde üretimi yapılamayan özel amaçlı (ilaç, laboratuvar, vb.) şekerlerdir.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.; stokların azaltılması, kota ve kapasite kullanım oranının korunması, ihracatın ülkemiz ekonomisine katkısının devamını göz önünde bulundurarak, A kotası dışındaki

C şekerini ihracat ve Dahilde İşleme İzin Belgesine (DİİB) kayden imalatçı-ihracatçı firmalara satış yaparak değerlendirmektedir.

4634 sayılı Şeker Kanunu çerçevesinde, destekleme alımı uygulamasına son verilerek, şeker üretiminin yurt içi talebe göre gerçekleştirilmesi amaçlanmış, talep fazlası olarak üretilen şeker pancarının C pancarı olarak düşük fiyat ile alınması suretiyle, şeker ihracı ve imalatçı-ihracatçılara Dahilde İşleme İzin Belgesine kayden şeker satışlarının yapılması öngörülmüştür. Şeker Kanununun uygulanmasını müteakip 24/04/2003

tarif ve 2003/T-8 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile TÜRKŞEKER'in mevcut şeker stoklarının azaltılabilmesini teminen doğabilecek zararın TÜRKŞEKER'ce karşılanması kaydıyla ihracat dahil her türlü tedbirin alınması için Şirket Yönetim Kurulu yetkili kılınmış, bilahare istihsal edilen 2005/8705 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, şeker ihracı ve şeker fiyatları tespiti hakkında 91/2518 sayılı ve 93/4196 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bünyesinde şeker ihtiva eden ihraca konu mamul üretimi yapan imalatçı-ihracatçılara dünya borsa fiyatları baz alınmak suretiyle şeker satışı yapılması konusundaki 92/3114 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, şeker satışları nedeniyle TÜRKŞEKER'e görev zararı ödenmesine imkan sağlayan tüm mevzuatlar yürürlükten kaldırılmıştır.



Gereksiz şeker ithalatının önlenmesi, pazar payının korunması, kota indirimleri ile karşılaşılması, finansman ihtiyacının kısmen karşılanması, ülke şekerli mamul ihracatının yerli hammaddeye dayalı olarak yapılması ve böylece ülkemiz döviz kazanımına katkı sağlanması amacıyla TÜRKŞEKER, şekerli mamul imalatçı – ihracatçılara, üretilen düşük maliyetli

C şekerine ilaveten A kotası kapsamında yüksek maliyetle üretilen stok fazlası şeker de C şekerine aktarmak suretiyle dünya fiyatlarından Hazine desteği almaksızın satmaya devam etmiştir.

Ülkemizde üretimi olmayan, tamamı ithal edilen Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcıların (YYT) İthalatı “Yüksek Yoğunluklu

Tablo 24: YYT İthalat ve İhracat Miktarları (Ton)

Yıllar	İthalat	İhracat
2019	3.300	121
2020	4.122	98
2021	4.615	156
2022	4.621	97
2023	5.630	104





Tatlandırıcıların izlenmesine ilişkin Tebliğ” kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı Şeker Dairesi Başkanlığı tarafından izlenmektedir. YYT’ler başta gıdalarda olmak üzere metal sanayi, ilaç sanayi, ağız ve dış sağlığı ürünleri

gibi alanlarda kullanılmaktadır. Şekere oranla 30-20.000 kat tatlılığa sahip olan YYT’ler, yüksek tatlılıkları sebebiyle şekere oranla çok daha az miktarlarda kullanılıp şekerle aynı tatlılığı vermektedir.

Tablo 25: YYT Tatlılık Dereceleri

Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcılar	Tatlılık Derecesi (Sakaroz=1)
Siklamatlar	30-80 kat
Aspartam	180-200 kat
Asesulfam K	200 kat
Sakarin	300 kat
Sukraloz	400-800 kat
Neotam	7.000-13.000 kat



Şeker Fiyatları

TÜRKŞEKER gıda enflasyonunu düşürmek ve piyasayı regüle etmek üzere şeker satış fiyatlarını minimum düzeyde tutarak vatandaşımızın ucuza şeker tüketmesini sağlamak için büyük hassasiyet

göstermektedir. Pancar şekeri için belirlenen fabrika çıkışı (KDV hariç) satış fiyatları ağırlıklı Türkiye ortalaması ve NBŞ için genel ortalama tabloda verilmiştir.

Tablo 26: Pancar Şekeri Satış Fiyatları (Pazarlama Yılı)

Yıllar	Türkiye Ortalaması (TL/kg)	Değişim (%)
2014/15	2,52	8,15
2015/16	2,70	7,14
2016/17	2,66	-1,48
2017/18	2,87	7,89
2018/19	3,13	8,8
2019/20	3,54	13
2020/21	3,66	3
2021/22	8,16	122,96
2022/23	19,37	137,41

Tablo 27: NBŞ Satış Fiyatları

Yıllar	Türkiye Ortalaması (TL/kg)	Değişim (%)
2012/13	1,47	7
2013/14	1,57	7
2014/15	1,74	11
2015/16	1,87	7
2016/17	1,92	3
2017/18	2,11	10
2018/19	2,70	28
2019/20	3,30	22
2020/21	3,66	11
2021/22	6,74	84
2022/23	18,57	176



Özelleştirme

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Özelleştirme Yüksek Kurulunun; 20/12/2000 tarih ve 2000/92 sayılı Kararı ile özelleştirme kapsamına, 02/08/2008 tarih, 2008/50 sayılı Kararı ile kamu hisseleri özelleştirme programına alınmıştır. 2018 yılında yapılan özelleştirmelerde TÜRKŞEKER'e ait 10 şeker fabrikası özelleştirilmiştir.

Mevcut durumda ise TÜRKŞEKER sektörde; 15 şeker fabrikasının yanı sıra 3 makina, 1 elektromekanik aygıtlar, 1 alkol fabrikası ve 1 Şeker Enstitüsü ile 98 yıldır ülkemizin önde gelen sanayi kuruluşlarından.

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi 29/4/2021 tarihli ve 3923 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile özelleştirme kapsam ve programından çıkarılarak, sermayesinin tamamı Türkiye Varlık Fonu'na devredilmiştir. 12/11/2021 tarihli ve 4083 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Tarım ve Orman Bakanlığı ile ilgilendirilmiştir.





Sektörde Rekabet ve Sorunlar

Stratejik bir ürün olan şekerin arz güvenliğinin korunması için; tarımsal üretimin en önemli kaynakları olan toprak ve suyun etkin, verimli ve ekonomik kullanılması, pancar tarımında sürdürülebilirliğin sağlanması, şeker pancarı üretiminin sözleşmeli olarak, disiplin içerisinde ve münavebe sistemine uygun şekilde yürütülmesine bağlıdır.

Ancak, bir takım sebeplerle kendi ekim alanlarından yeteri kadar pancar temin edemeyen bazı şeker şirketleri diğer şeker şirketlerinin sahalardan kayıt dışı pancar temin etme yoluna girmişlerdir. Şirketlerin

kendi ekim alanları dışından izinsiz ve denetimsiz olarak pancar satın almaları, çiftçilerin pancar ekim alışkanlıklarının bozulmasına, şirketler arasında haksız rekabete ve sözleşmesiz tarımı (kayıt dışı, açığa veya münavebeye uygun olmayan ekim) teşvik ederek gelecekte telafisi mümkün olmayan olumsuzluklara zemin hazırlamaktadır.

Pancar üretim potansiyeli yeterli olan özel şirketler kendi sahalarında yeterli pancar üretimi için çiftçi memnuniyeti odaklı yeni politikalar ve uygulamalar geliştirmelidirler.





Üretim kotaları, tarife kotaları, yüksek korumalar ve tercihli ticaret anlaşmaları dünya ticaretine kısıtlamalar getirmektedir. Dünyada özellikle son 25-30 yıldır meydana gelen gelişmeler, şekerin diğer tarımsal ürünlerle ve yakıt piyasalarıyla etkileşimine neden olmuştur. Bir yandan genellikle mısırdan üretilen nişasta bazlı şekerin pancar ve kamış şekeriyle rekabeti artmış, diğer yandan etanolün yakıt olarak kullanılması petrol ve şeker fiyatlarını birbirinden etkilenir hale getirmiştir.

Şeker sektöründe müdahale, Türkiye'de de dünya genelinden pek farklılık göstermemektedir. 2001 yılında uygulamaya konulan yapısal uyum politikaları kapsamında şeker politikaları da değişime uğramak zorunda kalmıştır. 2001 yılında yürürlüğe giren 4634 sayılı Şeker Kanunu ile piyasa daha sıkı kontrol altına alınmıştır.

4634 sayılı Şeker Kanunu yürürlüğe girmeden önce ülkemizde şeker sektörü, dönemsel olarak değişen ithalatçı ve ihracatçı konumu ile istikrarsız bir üretim seyri





izlemiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda üretim miktarında meydana gelen istikrarsızlıklar sektörü kimi zaman ithalat riski, kimi zaman da stok sorunu ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle, stratejik öneme sahip olan şekerin üretim planlaması ve kontrolü büyük önem taşımaktadır. Üretim planlaması pancardan şeker üretiminin göz ardı edilemeyecek boyutta sağladığı katma değer nedeniyle, “yıllık yurt içi şeker ihtiyacı ve güvenlik stoku” esasına göre yapılmaktadır.

4634 sayılı Şeker Kanunu ile Türkiye’de şeker talebini karşılayacak düzeyde üretim planlaması yapılmakta olup ülke içinde pazarlanacak şeker miktarı, Cumhurbaşkanı tarafından tahsis edilen kotalar ile belirlenmektedir. Tahsis edilen kotalar yurt içi talebi karşılamaya yönelik olduğundan, DİR kapsamında imalatçı-ihracatçı firmaların ürünlerinde kullandıkları/kullanacakları şekeri, zaman zaman dünya borsa fiyatları karşısında düşük kalan ülkemiz A kotası şekerinden





temin etme yoluna gitmelerini önleyecek tedbirlerin alınması ülke şeker arzında sorun yaşanmaması açısından önemlidir.

Şeker Kanunu ile arz yönetiminin 'Kota Sistemi' ile yürütülmesi hükme bağlanmıştır. Ülkede şeker üreten şirketler genelinde üretim kotalarının belirlenmesi ve dağıtılması şeker sektörünün sürdürülebilirliği açısından büyük önem arz etmektedir. Ülke toplam şeker/tatlandırıcı kurulu kapasitesi; 3 milyon 309 bin tonu

pancar şekeri, 1 milyon 95 bin tonu nişasta bazlı şekerler olmak üzere toplam 4 milyon 404 bin tondur.

Ayrıca sektörde kota tahsis edilmeyen 350 bin ton kapasiteli Nişasta Bazlı şeker üreten 5 şirket daha bulunmaktadır. Bu beş şirket ihracat amaçlı glukoz ve izoglukoz üretimi yapacak şekilde kurulmuş olmakla birlikte kota tahsisi yapılmadığından, ihraç amaçlı üretim yapmalarına izin verilmiştir.





Türkiye'nin yıllık şeker/tatlandırıcı talebine göre belirlenen kota miktarı toplam 2 milyon 900 bin ton civarında olduğundan sektörde yaklaşık 1 milyon 400 bin ton atıl kapasite ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle; hem NBŞ üreten şirketlerin kotaları, üretimleri ve satış miktarlarının, hem de YYT-Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcıların (Sakarin, Aspartam, Asesulfam-K, Sodyum Sakkarin vb) gıda sektöründe kullanılıp

kullanılmadığının ve ithalat miktarının 4634 sayılı Şeker Kanunu, bu Kanunla ilgili yönetmelikler ve diğer mevzuat hükümlerine göre etkin ve düzenli bir şekilde ilgili kurumlarca denetimlerinin yapılması pancar şekeri sektörü açısından son derece önemlidir.

TÜRKŞEKER, her dönemde ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasında sağladığı katma





değer, piyasayı düzenleme, arz güvenliğinin temini ve sağladığı istihdam ile görevini en iyi şekilde yerine getirme gayretine devam etmektedir.

TÜRKŞEKER'in müşteri memnuniyetini en üst düzeye taşıyarak yüksek kalite ve verimlilik odaklı artan bir performans ile büyümesini sağlamak, çalışanlarımızın iş sağlığı ve iş güvenliğini gözeterek,

çevreye duyarlı, asgari maliyet ile azami tasarruf oluşturarak standartlara uygun kalitede üretim yapmak, TÜRKŞEKER'in sahip olduğu zirai ve teknik bilgileri (know-how) yatırımlar ile destekleyerek güçlü bir kontrol yapısı oluşturmak, en yeni üretim tekniklerini tarladan şeker üretimine, depodan müşteriye kadar olan süreçlerde kurumsal yapısını daha da güçlendirmek en önemli hedefleri arasında bulunmaktadır.



